

Dr. Marko Kos, dipl. ing.

Kam vodi razvoj Litostroja

Preteklo leto 1976 je bilo za Litostroj, največjo delovno organizacijo strojegradnje v Sloveniji, zelo pomembno in to iz več razlogov.

Razvoj, ki ga je to leto začrtalo, odraža vse značilnosti družbenih in ekonomskih premikov, katerim so bile podvržene vse delovne organizacije pri nas kot posledica domačih in tujih gospodarsko-političnih dejavnikov, po drugi strani pa družbenopolitičnih procesov, ki smo jih zavestno sprožili v procesu poglobljanja samoupravljanja.

Finančni ukrepi so omogočili hitro ureditev stanja. Za Litostroj so bili ukrepi o rednem izpolnjevanju plačilnih obveznosti zelo pozitivni. Potrdile so se večletne analize, da je bilo zaradi neplačevanja obveznosti Litostroj vedno v težkem položaju, ker je bil vedno manj dolžan, kot pa je imel dolžnikov. Temu marsikdo ni hotel verjeti, ker je bil to običajni razlog, ki so ga ravajala podjetja v tistem času t opravičilo za svoje težave. V kratkem času po uredbi je stroj poravnal vse dolgov, ki so vrnil velike zneske bančnega kreditov. Na ta način smo jeseni zagotovili ustrezne finančne pogoje, na osnovi katerih smo lahko sprostili omejitvene ukrepe pri nabavi repromateriala in polizdelkov, ki smo jih uvedli v prvih mesecih novega plačilnega režima. To kaže na to, da ukrepi niso prizadeli pozitivno delujočih podjetij, temveč da so jim pomagali do notranje in zunanje ureditve. Finančni odbor, ki je bil ustanovljen med tozdi za koordinacijo, je bedel in usmerjal porabo sredstev.

Na ta način in zaradi uspešne izvršitve naročenih naprav so bili vsi mesečni in tričetrtletni obračuni pozitivni, kar pri splošnem negativnem položaju na gospodarsko-proizvodnem sektorju kaže na pravilno usmeritev in na sposobnost nastopa na tržiščih. Konec leta je tako dočakal Litostroj s pozitivnim in solidnim rezultatom — s pomembnim ostankom dohodka.

V okviru urejevanja finančne položaja je bilo potrebno poleg omejitvenih ukrepov uvesti tudi notranje premike na področju uvoza raznih materialov — od surovin do sestavnih de-

lov. Danes se že kažejo dobri rezultati na tem področju, zlasti kot posledica odločnega usmerjanja razvoja proizvodov in naprav v uporabo polizdelkov do sestavnih sklopov, ki jih je možno dobiti od jugoslovanskih proizvajalcev. V ta namen je bila opravljena vrsta dogovorov s proizvajalci, da so bodisi sprejeli v proizvodnjo komponente, ki smo jih v Litostroju uporabljali ali predvidevali za svoje proizvode. Če pogledamo delež uvoza, ki je potreben za razne vrste proizvodnih področij, pade v oči dejstvo, da so tista področja, ki imajo večjo in bolj poglobljeno stopnjo lastnega razvoja, ki temeljijo dalj časa neodvisno od vseh tujih vzornikov na lastnem znanju, bolj neodvisna od uvoza. Področje dieselskih motorjev, ki je edina licenca v Litostroju, ima osem do petnajstkrat večji delež uvoženih komponent kot črpalke, turbine, industrijska vozila ali dvigala, ki imajo že dolgo tradicijo lastnega razvoja. To drastično kaže na odvisnost od uvoza in od dajalca licence, ki jo prinaša skoraj vsaka licenčna pogodba našim proizvajalcem.

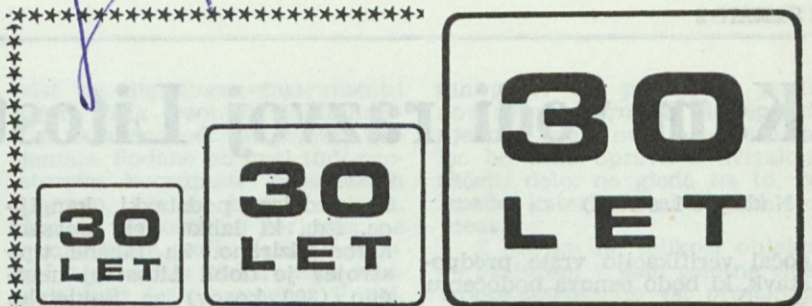
Izredno povečanje izvoza

Glavno in najpomembnejšo bitko je izbojeval Litostroj v preteklem letu na področju izvoza. Litostroj je v tem letu dvignil delež izvoza od približno ene tretjine v preteklih letih na 70%. To pomeni, da se je delež domačega tržišča zmanjšal v celotnem poslovnem obsegu Litostroja na komaj 30%. Razmerja med izvozom in uvozom se je

v enem letu zasukalo za 180 stopinj. Kako je bilo mogoče doseči takšen cilj in kaj je ta cilj narekovalo?

Težki pogoji, ki so bili naloženi vsem investicijskim načrtom v letu 1975, so dajali slutiti zastoj naročil. Hkrati je položaj na področju razpoložljivih kreditnih sredstev pri nas, s katerimi bi lahko pridobili naročila tistih redkih objektov, ki so jih investitorji nameravali zgraditi, vendar so za to zahtevali kredite, napovedal zelo močan izpad potreb po težkih industrijskih napravah na domačem tržišču. Prav zato se je Litostroj takoj po tej analizi tipičnega položaja usmeril z vsemi silami na pridobitev naročil na svetovnem trgu. Takšne odločitve seveda ne bi moglo uspešno speljati nobeno podjetje, ki ne bi izpolnjevalo za to potrebnih pogojev. Eden glavnih pogojev za to je bila nedvomno izredna elastičnost in sposobnost projektantov Litostroja, ki se niso šele učili načina dela v mednarodni zelo težki areni, temveč so imeli za seboj že dvajsetletno prakso s tujimi investitorji in posvetovalnimi organizacijami. Znali so voditi razgovore s tujci in so obvladali jezike, poznali so umetnost koordinacije ponudbe in lastnih možnosti ter vrednotenja pri ocenjevanju in izbiri ponudb. Lahko rečemo, da so bili projektanti udarna sila Litostroja, ko je prodiral na tuje trge. Pri tem je bila izrednega pomena odločitev vodstva in samoupravnih organov, da se usmerijo v celoti na lastno znanje, da grade svoj lastni sloves v svetu in da ne gredo v nobene ponižujoče »kooperacije« s tujimi podjetji, pod krinko katerih uvažajo tujo opremo, naše delovne organizacije pa opravljajo podrejena in nizko kvalificirana dela. Prav ta usmeritev je omogočila tako izredno hiter in prodoren uspeh pri razširitvi izvoznega trga.

Ne moremo sicer govoriti o neki preusmeritvi, pač pa opazamo odločnejše osredotočenje na inovacijske projekte, na no-

In zavriskal je fant sredi polja.

Svoboden, ponosen, vesel je zavihal rokave: »Tu se bo kalilo jeklo, tu varile konstrukcije in tam vrtel karusel.«

30 let bo tega.

Sredi žitnega polja je zrasla tovarna — ena največjih v tistem času. Zgradila jo je neizmerljiva zagnanost ljudi, ki so hoteli iz ruševin starega, preživelega včeraj, v nov lepši danes.

Kako velik in močan je človek, ki ima jasen cilj pred seboj!

Zaživela je tovarna in z njo ljudje: livarji, strugarji, monterji, tehniki, inženirji in še in še — delavci: prizadevni, vztrajni, zagledani v nenehen napredek, nove naloge in nove uspehe.

Iz teh pionirskih let se je pognal ta nezdržni nalet, se pogumno prebil v čas iskanj in se bogat z novimi spoznanji in izkušnjami tridesetih let povzpел na prag zrelosti in moči.

Vzporedno s tem pa so se širila tudi pota v svet.

Od Triglava do Gevgelije so raztreseni pomniki razvoja, trdega dela in iznajdljivosti litostrojskega človeka in daleč preko meja domovine tja na evropski sever pa pod himalajske vrhove, v afriške stepe, na novozelandske griče, vse tja do kalifornijske obale so našli pot izdelki njegove tovarne. Njegove? NAŠE tovarne — tudi moje in tvoje!

V trideset let stopamo ponosno, zrelo — pionir iz časa graditve, novinec od včeraj, desetletniki, dvajsetletniki. Nove naloge nas kličejo. Zmogli jih bomo v moči, ki jo daje čvrsta povezanost ljudi na poti k skupnemu cilju.

V delu je kruh, zadovoljstvo, sreča.

Zato Litostrojčan! Rdeč nagelj v gumbnico, v srce pa zagnanost pionirjev tiste prve pomladi, da bo jubilej ves naš — tudi tvoj in moj.

ETO

ve proizvode, ki imajo veliko stopnjo zahtevanega razvojnega dela ter zahtevajo tudi po tehnološki in proizvodni strani specializacijo ter pomik na višjo stopnjo zahtevnosti in kvalitete. Na področju turbinskih agregatov se je Litostroj usmeril na cevne turbine in na reverzibilne črpalno-turbinske agregate, pri čemer se je pomaknil tudi po moči in velikosti teh agregatov v naslednje, večje področje. Od male cevne turbine v Kranju je Litostroj letos uspešno spustil v pogon že dostikrat večji cevni agregat v HE AJBA, na katerem je lahko izvršil vse preizkuse. Ti

rezultati so mu zagotovili osnovo za naslednjo stopnjo največjih agregatov. Na tej osnovi razvija Litostroj naprave za HE Čakovec na Dravi, ki spadajo med največje tovrstne turbine na svetu, za katere nimajo referenc niti največji proizvajalci. Enak proces opažamo tudi na področju črpalno-turbinskih strojev, ki jih bomo gradili pri nas v prihodnjih letih na mnogih hidrocentralah. Tovrsten agregat v HE Moste, ki smo ga razvili v Litostroju z vrsto svojih inovacij, gre prav sedaj v preizkusni pogon ter bo omo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SOŽALNA BRZOJAVKA

Ob tragični smrti predsednika ZIS Džemala Bijedića, smo delavci TZ Litostroj poslali sožalno brzojavko ZIS v Beograd in CK ZK Bosne in Hercegovine z naslednjo vsebino.

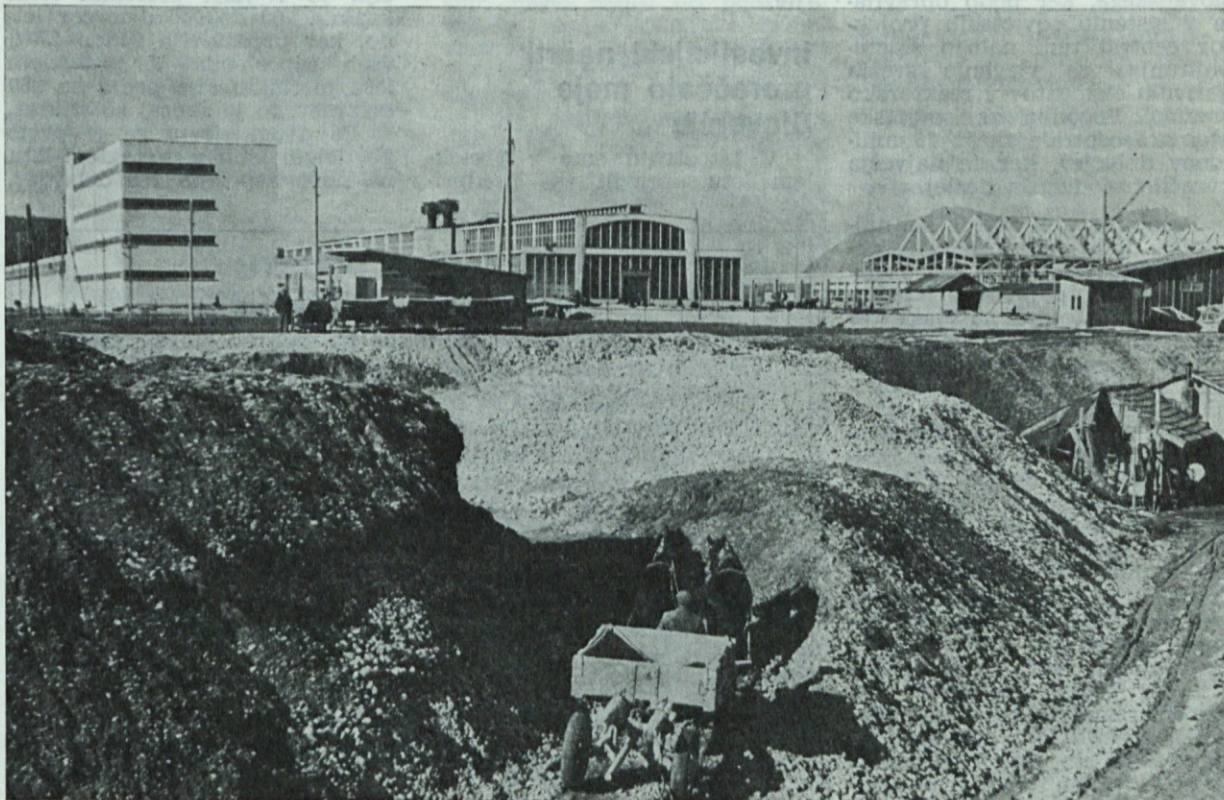
Globoko nas je pretresla tragična vest o smrti tovariša Džemala Bijedića in njegovih sodelavcev.

Delavci TZ Litostroj smo še posebej prizadeti, saj je pri svojem delu pogosto spremljal naš razvoj, se zanimal kako napredujemo in kakšen je naš prispevek pri izgradnji socialistične domovine. Dobro se zavedamo velikega prispevka, ki ga je s svojim delom prinesel za dobrobit vseh naših narodov. Posebno pomembno pa je bilo njegovo delo pri utrjevanju bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije.

Z njegovo smrtjo smo izgubili velikega borca in neutrudnega graditelja naše samoupravne socialistične Jugoslavije.

Globoko prizadeti vam izrekamo izraze našega iskrenega sožalja.

Delavci Titovih zavodov Litostroj, Ljubljana

Pred tremi desetletji, ko smo Litostroj še gradili

Kam vodi razvoj Litostroja

(Nadalj. s 1. strani)

gočal verifikacijo vrste predpostavk, ki bodo osnova bodočemu razvoju.

Litostroj še nima naročila za te objekte, vendar smo v tem letu opravili vse raziskave ter tako pridobili trdne pozicije v pogajanjih z investitorji. Pridobili smo naročilo dveh velikih Kaplanovih turbin za HE Hemrem Dam v Iraku, ki predstavlja s 15 milijoni dolarjev eno največjih turbinskih naročil. Naročilo za HE Lower Mangapa pomeni nadaljevanje tradicije na novozelandskem trgu, kjer smo že vrsto let prisotni.

Z gradnjo prve atomske centrale v Jugoslaviji sovpada tudi specializacija Litostroja za transportne naprave v atomskih centralah.

ki, vedrice, podstavki, kangljice, itd., ki lahko dela povsem avtomatizirano. Za takšne tipe strojev je dobil Litostroj naročilo (300 kosov) za Sovjetsko zvezo. Sovjetska zveza je preteklo leto naročila večje število

preoblikovalnih strojev za upogibanje pločevine (v skupni vrednosti 4,5 milijonov dinarjev).

Tako visoka stopnja izvoza v celotnih naročilih (70%) vsekakor ni optimalna, zlasti ne za Litostroj, ki ima takšno široko

prave za izredno pomembni investicijski projekt, v okviru katerega nameravamo v srednjeročnem obdobju postaviti nov obrat za industrijska dvigala. V njem naj bi povečali obseg proizvodnje viličarjev od 3,5 do 12,5 ton nosilnosti in mobilnih dvigal od 6,3 do 30 ton nosilnosti, in sicer za štirikrat v primerjavi z današnjim obsegom proizvodnje.

V inštitutu Litostroja s polno paro razvijamo zadnja vozila in preizkušamo prototipe vrste novih vozil. Značilno za te nove razvite proizvode je, da slone na 18-letnih izkušnjah (takrat smo izdelali prvi viličar lastne konstrukcije), da so sestavljeni iz pretežno domačih delov in da so na višini vrhunskih proizvodov takšne vrste v svetu, saj so vsi pogoni hidrostatični ali celo hidrodinamični. Ko bo pričela nova tovarna obratovati bo celotna paleta proizvodov že preizkušena in tehnična dokumentacija pripravljena. Litostroj se je v letu 1976 tudi odločil, da izvede veliko investicijo, s katero bo omogočil turbinski proizvodnji izdelavo mnogo večjih turbin kot doslej, ko je proizvodnja turbin omejena s premerom 10 m, kolikor dovoljuje »karusel«
stružnica. To je zelo velika odločitev, ki je postala potrebna glede na velike uspehe pri sklepanju pogodb za vedno večje agregate in, ki sega že v mnogo večje moči in dimenzije, kot jih je možno obdelati z obstoječimi napravami. Posegli bomo v področje veleturbin ali, kot se moderno reče, superturbin, ki imajo premere do 16 m in katerih en agregat dosega težo do 1200 ton. V ta namen bo potrebna vrsta specialnih strojev za kopirno obdelavo lopatic, krivljenje debelih pločevin, povečati bo treba tudi nosilnost dvigal na nosilnost 300 ton, kolikor bodo zahtevali največji turbinski deli. Potrebno bo tudi povečati zmogljivost livarne jeklene litine, da bo lahko odličala odgovarjajoče večje dele.

Pozitivni premiki na področju zaposlovanja

Pomembni premiki so nastopili v preteklem letu v kadrovski problematiki in v zaposlovanju, ki kažejo ne samo na splošno stanje presežka delavcev v državi in na praktično prenehanje odliva delavcev med zdomce, temveč so to tudi vzpodbudna znamenja, ki govorijo o tem, da bo možno uresničiti zelo ambiciozne razvojne načrte, ki jih ne bi mogli brez kvalificiranih delavcev. Fluktuacija je v vseh preteklih letih znašala 700 do 900 delavcev letno, kar predstavlja 20 do 27% vseh zaposlenih. V preteklem letu je fluktuacija padla na 260 delavcev, to je skoraj za trikrat. Po drugi strani se je prvič po dolgem letu v preteklem letu na novo zaposlilo 120 delavcev.

V LETNEM DOPUSTU NI NOBENIH SPREMEMB

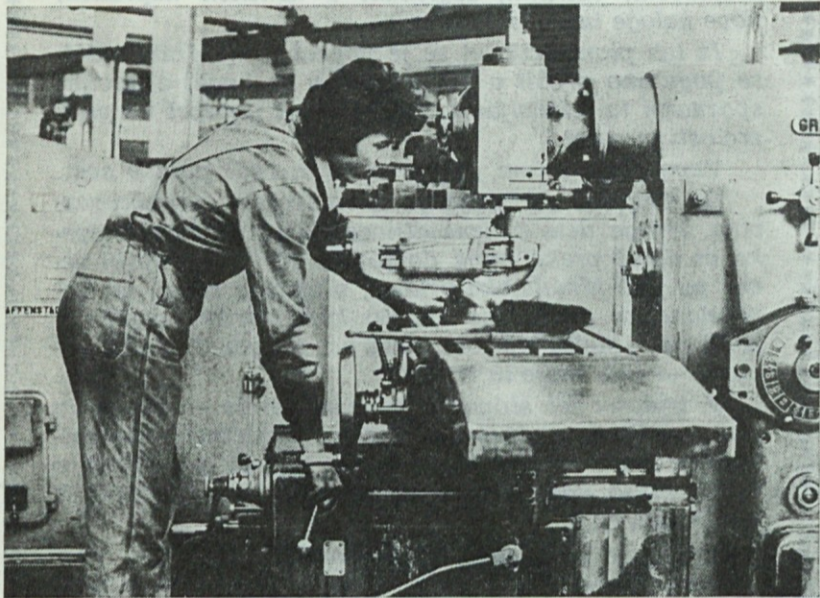
Kot nam je vsem znano, se po zakonu šteje sobota za delovni dan in tako se tudi prosta sobota všteva v redni letni dopust.

V lanskem letu je nastopilo vprašanje, kako bomo torej izkoristili letni dopust, kolikor nam ga po kriterijih Samoupravnega sporazuma pripada. Vsi delavski sveti TOZD in DS SSP so se odločili, da bomo pri koriščenju letnega dopusta od skupnega števila dni odštevali ustrezno število dni na račun prostih sobot, s čemer zadostimo zakonskemu določilu.

Tako se pri letnem dopustu, ki traja do 20 dni odštejeta na račun prostih sobot 2 dneva, pri letnem dopustu, ki traja od 21 do 28 dni 3 dnevi in pri letnem dopustu od 29 do 36 dni 4 dnevi.

Ustrezno navodilo o koriščenju letnega dopusta bo vsakemu delavcu dostavljeno skupaj z odločbo o višini letnega dopusta do konca meseca marca 1977.

Jana Šnuderl

Razvili smo vse vrste dvigal — od polarnega krožnega dvigala nad reaktorjem do dvigala za manipuliranje goriva. Za ta dvigala je značilno: velika dimenzija in teža, ki je daleč nad vsemi dosedanjimi dvigali, zahteve izredne točnosti približevanja na zahtevano koordinato, velika stopnja avtomatizacije in možnost daljinskega krmiljenja. Mnogo problemov je bilo rešenih na povsem drugačen način kot je doslej običajno, in sicer mnogo bolj in zanesliveje. Litostroj je prejel naročilo od Westinghousa za JE Krško ne samo za polarno dvigalo, temveč tudi za dvigalo za gorivo. Po daljših pogajanjih s sovjetskimi projektanti je dobil tudi naročilo krožnih dvigal za pet sovjetskih atomskih central, ki so v gradnji. Ta krožna dvigala za centrale, moči 1000 MW (JE Krško ima moč samo 630 MW) so še mnogo zahtevnejša od jugoslovanskega, ker bodo opravljala v sistemu sovjetskih projektov central tudi nalogo »manipuliranja«
za vlaganje svežih gorivnih elementov v reaktorjsko sredico. Pogodba za sovjetske atomske centrale znaša 15 milijonov dolarjev, kar je največje naročilo za dvigala doslej.

Preoblikovalni stroji so najmlajša, toda zelo prodorna veja. Značilno za njo je, da je njena razvojna dejavnost izredno živa in to zato, ker se vsaki dve leti premakne težišče porabe teh strojev na drugo področje: najprej so prevladovali preoblikovalni stroji za termoplastične mase, nato zopet za razne lamelirane materiale, dokler ni napočilo obdobje globokovlečnih preoblikovalnih strojev. Vmes so morali razvijati stroje za stiskanje gramofonskih plošč, stroje za paketiranje kovinskih odpadkov in stroje za specifične namene, kot so pač zahtevali kupci, ki so jih rabili za vključitev v svoje proizvodne linije. Neumorni razvijalci so tako v preteklih desetih letih razvili z lastnim znanjem preko 300 raznih preoblikovalnih strojev. Omeniti moramo uspešno razviti večnamenski preoblikovalni stroj za razno posodo, kot so čajni-

paleta proizvodov ter mora ostati zasidran tudi na domačem tržišču. Ko bo urejeno vprašanje kreditiranja velikih investicijskih objektov, se bo obseg izvoza zmanjšal na neko optimalno vrednost, ki leži nekje pri polovici. Odstotek izvoza se bo lahko povečal šele takrat, ko bodo uresničeni veliki investicijski projekti Litostroja, ki bodo omogočili znatno povečanje proizvodnje in ki bodo pomenili razpoložljivi višek za izvoz. Vsako podjetje je namreč vraščeno v domače tržišče ter mora pri zdravem razvoju ekonomije predstavljati njegov integralen del. V Jugoslaviji mora Litostroj postavljati pilotne objekte inovacijskih projektov in si tu pridobivati izkušnje z obratovanjem ter s tem nabirati priporočila za borbo na mednarodnem trgu. Izvoz za vsako ceno ima torej nekje svoje meje ter lahko postane za prihodnost tudi škodljiv.

Investicijski načrti preraščajo meje Slovenije

V Litostroju smo v preteklem letu opravili vse predpri-

Poslovna uspešnost in dohodek

Leto dni je preteklo, odkar smo na zborih delavcev sprejeli Samoupravni sporazum o delitvi osebnih dohodkov, ki okvirno predstavljajo tudi prilagoditev pomožnemu sporazumu. To enoletno obdobje pa se ujema tudi s poslovnim letom, tako da je možno neposredno poiskati povezavo med poslovnim letom, tako da je možno neposredno poiskati povezavo med poslovnimi rezultati na eni in osebnimi dohodki na drugi strani. Solidarnost ugodnega poslovnega uspeha je nedvomno izražena v vzpodbudni rasti vrednosti točke, (skoraj za 11%). Pri tem je potrebno poudariti, da smo že v mesecu januarju začeli relativno visoko in na ta način povečali OD v poprečju za preko 30% v primerjavi z 1975 letom, kar predstavlja eno najvišjih rasti v panogi. Vzporedno z ugodno akontacijo osebnih dohodkov v začetku leta smo pomembno zmanjšali večkrat neutemeljene nadure, kar pomeni prispevek k večji produktivnosti dela. Oba elementa, dohodek in produktivnost pa praktično pomenita edini redni vir za povečanje sredstev za osebne dohodke. Pomembno se je zmanjšala tudi stopnja fluktuacije, saj je v letu 1973 znašala skoraj 20% v letu 1976 pa le 10,5%. Da je podjetje postalo zanimivo skoraj za vse kategorije delavcev, pove tudi podatek, da smo na primer v letu 1973 beležili negativno razliko — 49 delavcev, v letu 1976 pa pozitivno in to 112 delavcev. Vse to nam utrjuje prepričanje, da se zdravo jedro kolektiva krepi, to pa je pogoj za socialno in ekonomsko stabilnost podjetja. Resnici na ljubo pa je treba reči, da stanje, kakršno je, ni le posledica spremembe sistema delitve dohodka in sredstev za osebne dohodke, pač pa je potrebno iskati vzroke tudi v nekaterih splošnih, za nas ugodnih vplivih širšega družbenega prostora.

Vsak sistem, zlasti pa sistem delitve osebnih dohodkov je potrebno nenehno dograjevati. To pa na eni strani pomeni utrjevanje osnovnih značilnosti sistema, na drugi strani pa moramo razvijati predvsem tiste komponente sistema, ki posameznike stimulirajo za boljše delo. Utrditi oziroma obdržati je potrebno osnovna delitvena razmerja med poklicnimi skupinami, in razvijati sisteme, ki bodo glede na višino OD normativno ločevali boljšega delavca od slabšega. Pogoj, da se dogovorjena razmerja ne porušijo, je, ta, da vrednost točke ustrezno narašča. Iz tega razloga je smotno pretežni del razpoložljivih sredstev za osebne dohodke nameniti za rast točke, nadaljnji del za stimuliranje boljših oziroma mlajših perspektivnejših delavcev, manjši preostanek pa za popravke nekaterih sistemskih pomanjkljivosti oziroma ocenitev določenih delovnih mest. Število zahtevkov za popravek ocenitve delovnega mesta dosega skoraj eno tretjino zaposlenih, kar kaže, da velik del le-teh nima realne osnove. Očitno je torej, da je v tem pogledu potrebna dokajšnja zmernost, kajti vsak strokovno neutemeljen popravek lahko povzroči nova neskladja. Strokovne utemeljitve pa je možno izoblikovati v obdobju, ko je podjetje organizacijsko sorazmerno stabilno, bistveno težje pa takrat, ko so v teku večje organizacijske spremembe. Take spremembe nedvomno porajajo novo delitev dela, te pa zahtevajo tudi novo vrednotenje delovnih mest. V letošnjem letu smo v tem položaju tudi mi.

Zdi se torej, da je smotrnejše usmeriti vse sile k čim boljši poslovni uspešnosti, kajti le tako bodo dani pogoji za realizacijo vzpodbudne ravni osebnih dohodkov in ne nazadnje tudi za popravke »krivice«
sistemske narave.

Andrej Stržinar

Pri teh novodošlih prevladujejo kvalificirani delavci, kar je zopet izboljšanje v primerjavi s prejšnjimi leti, ko so prihajali večinoma nekvalificirani delavci.

Posledica tega stanja se že kaže v proizvodnji. Poprečni staž delavcev v podjetju se veča, s tem se veča izkušnje, priučenost na delovni proces in vpeljanost v delovne postopke in pretoke materiala, to se kaže na dvigu storilnosti ter se bo v prihodnje še izraziteje pokazalo.

Ugotoviti pa je treba, da se je poslabšalo stanje pri pritoku visokošolskih kadrov, saj je dejansko pritok iz fakultet povsem usahnil. Potrebno bo začeti dialog z Univerzo o vzrokih za takšno stanje, kar bo možno pri političnih premikih, ki bodo omogočili večje povezovanje med izobraževanjem in združenim delom. Litostroj se s takšnim stanjem ne more sprijazniti, ker v temeljih ogroža njegovo investicijsko usmerjenost in inovacijsko strategijo. Tu se bo moralo spremeniti tudi družbeno ozračje, ki usmerja novo diplomirane inženirje v neproizvodne dejavnosti. Potrebno bo poiskati ukrepe, ki bodo ustavili ta skrb zbujujoči beg pred industrijo in iz nje.

PRIZNANJI

Društvo za varilno tehniko SRS je ob svoji 25-letnici obstoja podelilo priznanje delovni organizaciji TZ Litostroj za zasluge pri razvoju varilne tehnike.

Delovna organizacija Jedinstvo iz Zagreba je podelila Litostroju spominsko diplomu ob 30-letnici svojega obstoja.

30
LET

NADALJEVANJE ČLANKA O POLARNIH DVIGALIH, KI JE BIL OBJAVLJEN V NOVEMBRSKI ŠTEVILKI NAŠEGA GLASILA

GOVORE USTVARJALCI POLARNIH DVIGAL

Ob uspešni prodaji teh dvigal v Sovjetsko zvezo smo govorili zgolj o splošnih, tehničnih podatkih, nič pa o tem, kdo so konstruktorji, ki jim je naložena zelo odgovorna naloga in kako njihovo delo poteka.

Ker pri tako zahtevnem projektu kot je polarno dvigalo sodeluje pri konstrukcijskem delu več ustvarjalcev, pravijo takemu delu naši konstruktorji teamsko ali po domače — skupinsko delo. Žerjav je sestavljen v grobem iz železne konstrukcije, pogonov in iz električnih instalacij in naprav. Vse te tri veje pa morajo biti natančno usklajene, če hočemo priti do zaželenega uspeha. Delo med temi skupinami mora vseskozi potekati povezano in na visoki strokovni in tovariški ravni. Tako je težko govoriti o tem, kdo je več prispeval k uspehu. O tem jih nisem spraševal, kajti vsi se vesele, da je do zdaj vse potekalo po načrtih. Največje priznanje za vse pa bo, ko bo kupec sporočil, da dvigalo deluje brezhibno.

Polarno dvigalo stoji na tračnicah, ki tvorijo krog znotraj reaktorskega prostora pod debelo betonsko kupolo. Pri tem lahko doseže poljubno točko v tem krogu, se pravi, da deluje med poloma, kar pri običajnih dvigalkah ni tako; večina se giblje v premi črti, most z mačkomo pa se giblje pravokotno na smer gibanja. V tem je bistvena razlika. Novost je tudi v tem, da je vrtljivo tudi prijemalo dvigala, in da deluje po vnaprej izdelanem koordinatnem sistemu ter da je hkrati tudi vložni stroj za reaktorsko gorivo. Američani in Nemci namreč uporabljajo za ta dela poseben vložni stroj, ker njihova dvigala tega ne zmorejo, oziroma niso tako univerzalno konstruirana.

Nekatere tovariše, ki se ukvarjajo s projektiranjem polarnih dvigal, sem poprosil za pogovor in vsi so se ljubeznivo odzvali prošnji.

Vodja oddelka ET (Engineering transport) inženir Jože Lisjak je o delu svoje projektantske skupine povedal tole:

Oddelki EO, IT so skupaj reševali zahteve, ki jih je podal naročnik. Pri tehničnem reševanju so kasneje pritegnili tudi oddelke RP-Reduktorji in pogoni, kateremu je bila poverjena naloga za izdelavo reduktorjev in pogonov za ta polarna dvigala.

nost v konstrukcijskem smislu. Tudi za nas velja, da smo se morali spoprijeti s popolnoma neznanimi tehničnimi rešitvami. To bo največji žerjav, tako po teži in po dimenzijah, ki je bil doslej narejen v Litostroju. Ze samo to narekuje posebne ukrepe in upam, da jih bomo s skupnimi napori nas vseh v Litostroju uspešno premagali. Razpetina dvigala je 43 metrov, nosilnost pa do 400 ton. Nosilci so visoki 3,2 m in široki 2 metra, vsak je težak 125 ton. Tudi tehnološko bo to zahtevna izdelava. Ker bo delovalo dvigalo v reaktorskem prostoru, v katerem lahko pride do posebnih, že opisanih izrednih pogojev, smo morali predvideti, da so vsi zaprti profili izdelani tako, da imajo izenačevalne odprtine in sicer zato, da ne pride do deformacij. Predvideti je bilo treba tudi odprtine za odtok dekontaminacijskih sredstev. Pri tem smo morali upoštevati tudi pravilno izbiro materialov, ker bo žerjav deloval pri temperaturah do +150°C pa tudi pri nižjih temperaturah do -40°C. Posebnost bo tudi škripčevnik z daljinskim upravljanjem za avtomatsko zapiranje. Vsa funkcionalna odgovornost sloni na oddelku IT in EO, zaradi obsežnosti del pa poleg našega oddelka in navedenih dveh sodelujejo tudi drugi oddelki v biroju, tako da je delo res vsestransko povezano in je lep primer tovariškega sodelovanja. Največje priznanje nam vsem pa bo, ko bo kupec potrdil naše načrte in ko bo dvigalo v redu opravljalo svoje delo.

Ob tem naj dodam, da sem iz Amerike pravkar prejel potrjene naše načrte za dvigala za JE Krško, ki jo gradimo s pomočjo ameriške tvrdke Wesinghaus.

O delu projektantske skupine, ki načrtuje elektroopremo, je spregovoril tovariš Franc Pajk, vodja biroja AT - E. O.

Takole pravi: Noben začetek ni lahek. Ravno tako ni bil lahek začetek našega razvoja elektrotehnike na področju transportnih naprav za jedrske elektrarne, posebno za reaktorske dvorane. Prvič smo se srečali s tem vprašanjem, ko smo pred dobrim letom prejeli iz Sovjetske zveze vprašanje s tendersko specifikacijo za posebno 400 tonska polarna dvigala. Posebna dvigala zato, ker bodo obratovala v reaktorskem prostoru in bodo namenjena za montažo opreme in za manipulacijo z gorivom, pa tudi za razna popravila in obnovo reaktorskih delov.

Ko smo prejeli omenjeno vprašanje, nismo imeli pred sabo še nobenih izkušenj na tem področju, poleg tega pa je bila tenderska specifikacija oziroma tehnični podatki pri zahtevi ponudbe nepopolni, nejasni in delno tudi protislovni. Od kupca smo zato zahtevali dodatna po-

jasnila in podatke. Glede na velikost in pomembnost objekta nas je ta povabil v Moskvo na pogovore, ker je bila za razjasnjevanje potrebna prisotnost več njihovih strokovnjakov, inženirjev strojne in elektrostroje. V Moskvi smo skupaj pretehtali in uskladili vse specifične tehnične zahteve z ozirom na posamezne rešitve električnih pogonov daljinskega upravljanja in vodenja, električnih regulacij ter meritev.

Poseben poudarek je bil na čim večji varnosti in zanesljivosti obratovanja ter na slepem pobiranju, nošenju in odlaganju bremen od 30 do 400 ton, to je brez prisotnosti privezovalcev bremen.

Največje težave pri izdelavi ponudbe in tudi sedaj pri izdelavi projekta z zahtevo po izredni odpornosti elektroopreme, to je električnih strojev, elementov avtomatike, regulacije, upravljanja in merjenja, v primeru manjše ali večje nesreče v reaktorskem prostoru. Oprema

Vodja biroja EO, Franc PAJK

mora v primeru okvare prenesti povečan pritisk do 4 atm., temperaturo do 140°C, vlago do 100 odstotkov in še vpliv radiacije.

Po odstranitvi omenjenega izrednega stanja je potrebno tudi očiščenje (dekontaminacija) dvigala ter vse opreme na njem z različnimi kemičnimi sredstvi, segretim na visoko temperaturo. Zato je potrebna posebna konstrukcija in zaščita stikalnih omar ter električne instalacije.

Posebnost tega dvigala je, da bo v času montaže in remonta opravil potrebna dela pri montaži opreme v reaktorskem prostoru, v času obratovanja elektrarne pa bo stroj za vlaganje in praznjenje atomskega goriva, zato je zahtevnost elektroopreme tem večja.

Po izdelavi in prejemu ponudbe nas je investitor Atomenergo-projekt ponovno klical v Moskvo na razgovore. Sovjetski strokovnjaki so zahtevali še podrobna pojasnila glede funkcij in opreme, ki bo vgrajena na dvigalo, dodatno pa še podvojitev električnih pogonov vožnje mačka, vrtenje mostu in glavnega dviga 400 ton, tako da bo imel upravljalec dvigala v primeru izpada katerega od elementov elektroopreme možnost preklopa na rezervni pogon.

Z ozirom na naše tehnične rešitve so nam predstavniki kupca zaupali, da bodo naročili poleg ponujenega še nadaljnja štiri dvigala.

Žerjav bo slepo pobiral, nosil in odlagal bremena, žerjavist ga bo opravljal s približno sto metrov oddaljenega komandnega pulta. Za orientacijo mu bodo v pomoč elektronski daljinski prenosniki položajev za vsak posamezni gib, tako da bo žerj-

vist na digitalnem instrumentu lahko vsak trenutek do milimetra natančno odčital položaj prijemala. Podane bo imel tudi prostorske koordinate posameznih bremen, kje se breme nahaja. Zaradi varnosti bo žerjavist na komandnem pultu lahko opazoval s pomočjo elektronske tehtnice tudi teža bremena. V primeru prekoračitve določene teže, ki jo ima posamezno breme, ali v primeru, da to ni sproščeno, bo posebna elektronska naprava posredovala izklop dviganja.

Novost v našem projektu je tudi sistem, ki je združil in rešil dva problema, in sicer možnost natančne regulacije hitrosti in s tem fine nastavitve vseh glav-

nih gibov ter podvojitev pogonov zaradi varnosti in neprekinjenosti obratovanja. Upravljalec bo tako opravil z dvigalom začetno delo, ne glede na to, če izpade katerikoli električni element.

Z ozirom na velikost objekta so vključeni v delo celotne elektrodokumentacije vsi projektanti, konstruktorji in risarji oddelka EO-PTN.

Razumljivo, da je pri tako obsežnih objektih potrebno široko teamsko delo, saj je za uspešen zaključek nujno sodelovanje večjega števila strokovnjakov ene dejavnosti, kot tudi sodelovanje strokovnjakov različnih dejavnosti.

Pogonske dele polarnega dvigala so konstrukcijsko obdelovali v projektivnem biroju AP — Reduktorji in pogoni. O tem sta pripovedovala tovariša: Andrej Pahor, šef tega biroja in vodja oddelka RP-TR inženir Janez Belič

Delež pri projektiranju in izdelavi delavniške dokumentacije biroja RP ni majhen in bi ga bilo težko izraziti v odstotkih. Sama izvedba žerjava je povezana z delom udeležencev, to je s projektanti dvigalogradnje, hidravlike ter reduktorjev in pogonov. Brez tesne sodelave med navedenimi skupinami projektantov nikakor ne bi dosegli željenega rezultata.

Biro za reduktorje in prenose se je z vso resnostjo lotil zaupane naloge. Po dosedanji oceni jo je rešil zelo uspešno, predvsem kar zadeva projekt funkcije in izvedbe kakor tudi rok delavniške dokumentacije, ki je bil postavljen pred ves biro IRRP.

Izvedbe prenosnikov za 400-tonski maček in vožnje mostu so več stopenjski prenosniki z vgrajenim planetom, ki pa ne predstavlja funkcije planeta. Ta prenos omogoča s kombinacijo dveh elektromotorjev enakih moči, dve izstopni hitrosti in s tem popolno varnost dviga ali vožnje kljub izpadu enega od elektromotorjev, s tem pa dokončuje začetna operacija dviganja ali vožnje.

To je prva izvedba takih prenosov, ki so bili kdajkoli uporabljeni in načrtovani v litostroj-ski konstrukciji dvigal.

Vsi ostali elementi in dimenzije so zahtevali poseben pristop zaradi omejenega prostora. Posebej velja omeniti še zelo zapleteno izvedbo pogonov škripčevnika in sicer: vrtenje ter pritrdjevanje prijemalne skupine s posebnim sornikom.

Poleg omenjenih konstrukcijskih problemov so še dodatne konstrukcijske zahteve, ki izvira iz zelo zahtevnih obratovalnih pogojev in razmer v reaktorskem prostoru, ki je pod debelo betonsko kupolo. Ti posebni pogoji so: pri nesreči zelo naglo povečanje tlaka do 4 atmosfere, nagel padec do podtlaka, visoke temperature do 140°C, vlažnosti do 100% ter radiacija.

Ti pogoji močno učinkujejo na škatlaste zaprte elemente — to so pri pogonih predvsem vsa ohišja. Če bi obdržali klasične

Andrej PAHOR, šef biroja RP

izvedbe ohišij, bi morala biti ta zaradi tlakov in podtlakov tolikih dimenzij, da bi prerasle vse normalne teže, ki so dopustne in običajne. Zato smo razmišljali, kako bi na čim preprostejši način lahko s nekimi dodatnimi elementom izkoristili standardne izvedbe ohišij reduktorjev. S precejšnjim naporom in z več variantami smo prišli do originalne rešitve zračnika, ki v predpisanem času izravna nađ in podpritiske v taki meri, da na ohišjih ne nastanejo deformacije, obenem pa preprečujejo tudi izstop mazalnega olja iz reduktorja in vdor vode in dekontaminacijskih sredstev. S tem smo po naših predvidevanjih dosegli, da ostane funkcija pogonov tudi pri težji okvari v reaktorju neobremenjena. Dvigalo oziroma pogoni in prenosni moči morajo ohraniti sposobnost delovanja tako v normalnih kot tudi pri nizkih temperaturah, v pogojih nezadostnega odvoda toplote iz reaktorskega prostora, pri potresnih sunkih ipd.

Polarno dvigalo za Sovjetsko zvezo je poleg dvigala za jedrsko elektrarno Krško že drugo dvigalo za jedrske elektrarne, ki je v zaključni fazi. Kljub temu ugotavljamo, da je polarno dvigalo za Sovjetsko zvezo dosti bolj zapleteno, ker je namenjeno tudi kot vložni stroj za vlaganje in praznjenje reaktorskega goriva, tako da so nam izkušnje iz Krškega pomagale zelo malo.

Z ozirom na to, da so taka dvigala predvsem v Evropi na začetku svojega razvoja, je naša naloga toliko bolj težavna in izvirna, ker ni nobenih izkušenj v literaturi. Tako ni moč dobiti nobenih napotkov, razen splošnih enciklopedičnih opisov. Zato je institut za raziskave, razvoj in projektiranje stal prvič po tolikih letih spet na golem začetku, seveda pa s projektantskim kadrom bogatih izkušenj, ki so pripomogle do zadovoljivih rešitev. Danes skoraj ni stroja v naši panogi, ki mu ne bi bili kos s svojimi izvirnimi snovanji, in to nam odpira vrata na vsa svetovna tržišča.

A. Novak

Inženir Janez BELIČ, vodja oddelka RP TR

Vodja oddelka ET, inženir Jože LISJAK

Predstavniki tega oddelka IT so skupaj s projektanti iz EO sodelovali na pogovorih v Moskvi januarja in maja v preteklem letu. Zadnje tehnično usklajevanje je urejal IT sam, to je bil zagovor tehnične koncepcije pred naročnikom.

Izvedba teh dvigal je poseb-

UVAJANJE KADROV NA DELOVNA MESTA

Nekaj o pripravništvu

Namen organiziranega pripravništva je načrtno vpeljati šolane kadre v delovno okolje in v samo delo. Zelja vsake delovne organizacije je, da nove kadre čimprej usposobi za uresničevanje skupnih nalog ter da jim pomaga pri uvajanju v novo delovno sredino.

Tudi Litostroj je organizacija, ki se zavzema za čim bolj načrtno in organizirano uvajanje pripravnikov na delovna mesta. Izdelan je pravilnik o usposabljanju pripravnikov, organiziramo pa tudi srečanja, na katerih se pripravniki seznanjajo z delom organizacijskega biroja.

Priljubljenost so dolžne opravljati osebe s končno visoko, višjo ali srednjo šolo, ki se prvič zaposlijo. Ob sprejemu v delovno organizacijo dobi pripravnik program, ki ustreza uvajanju na njegovo bodoče delovno mesto. Določen je tudi mentor, ki mu pri tem pomaga in ga usmerja. Dolžina pripravniške dobe je po pravilniku določena za vsakega pripravnika posebej. Pripravnik zaključi pripravniško dobo z zagovorom poročila, ki ga mora napisati. Zatem ga OMRD razporedi na delovno mesto in tako je deležen vseh pravic in dolžnosti delavca v združenem delu.

V okviru A programa (spoznavanje organizacije TZ Litostroj) smo se tudi sedanjji pripravniki 19. novembra 1976 udeležili predavanja sodelavcev iz organizacijskega biroja. Po predavanju se je razvil zanimiv pogovor o položaju štipendistov in pripravnikov, pravzaprav o vseh problemih, ki smo jih pripravniki spoznali v teh nekaj mesecih, kar smo v podjetju.

Svoje mnenje o tej problematiki smo izrazili v poročilu ob koncu sestanka.

KAJ PRAVIJO PRIPRAVNIKI

Menimo, da bi bilo potrebno za tovrstno predavanje poklicati več sodelavcev iz različnih področij, saj nas je zanimalo več stvari o Litostroju nasploh. To je deloma posledica tega, ker smo bili zbrani pripravniki iz različnih delovnih mest, deloma pa tudi posledica premajhnega poznavanja pristojnosti posameznih organov doslej. Zavedamo se, da lahko na taka in podobna vprašanja dobimo odgovore tudi še kasneje, ko bomo z našimi pripravniškimi programi nadaljevali, vendar menimo, da bi lahko tako uvodno predavanje vsaj delno razširili.

Največ pripomb so izrazili nekdanji štipendisti Litostroja. Študent v času šolanja sploh ne čuti pripadnosti Litostroja, razen kolikor ga nanj veže redna mesečna vsota denarja. Med štipendistom in štipenditorjem ni nobene povezave, nobenega obveščanja in spoznavanja. Prihaja celo do tega, da štipendist ničesar ne ve o proizvodnem programu Litostroja, čeprav je bodoči član kolektiva. Eden izmed predlogov je bil, da bi Litostroj obveščal štipendiste o svojem delu in organizaciji bodisi z glasili, bodisi z občasnimi srečanji. Družabnim srečanjem in medsebojnemu spoznavanju bi bilo treba posvetiti več pozornosti, saj bi to v precejšnji meri olajšalo težave, ki jih občuti mladi delavec — pripravnik, ko stopi v redno delovno razmerje. To bi bil tudi koristen način uvajanja v delo. Študent bi se v tem času čutil povezanega s svojim bodočim podjetjem in bi se v manjši meri dogajalo, da bi se po končanem šolanju zaposlil drugje.

Eden izmed načinov sodelovanja bi bil tudi povezava štipendistov z delavci Litostroja na sindikalnih športnih igrah, izletih, proslavah itd.

Na našem sestanku smo ugotovili, da so programi za pripravnike dobri in resnično obsegajo vse, kar je potrebno za celovito vključevanje v delovno organizacijo. Nekateri programi pa kasnije, zato se pogosto začno izvajati zelo pozno. Najbolje bi bilo, da bi se pripravniki že takoj ob prihodu v tovarno seznanili s svojimi tovarni, da

bi se pogovorili o tem s svojimi mentorji in lahko s svojimi predlogi tudi vplivali na razne spremembe ali dodatke k programu. Ob pripravi programov pa bi bilo potrebno stremeti za tem da bi bili pripravniški programi časovno bolj racionalno oblikovani, da bi se pripravnik lahko čim prej zaposlil kot enakopraven član svoje delovne organizacije in pričel samostojno delati.

In kako se vključujejo pripravniki v razne družbenopolitične in športne organizacije v tovarni? Veliko je odvisno od posameznikove iznajdljivosti, kako hitro naveže stike in se sam pozanima, kje, kam in kako se lahko vključi. Menimo pa, da to ne bi smelo biti tako stihijsko in da bi bila potrebna večja organiziranost in obveščanost. Dogaja se celo, da je posameznik že dolgo član kolektiva, pa še ne ve, kakšne organizacije obstajajo pri nas in kaj mu je treba narediti, da se bo vključil v katero. Zato bi bilo koristno pripraviti za naše pripravnike in štipendiste biltene z zgoščenimi podatki o delovni organizaciji, jih takoj seznaniti s proizvodnim programom, organizacijsko shemo, shemo delovanja samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij in ne nazadnje tudi z delom športnih in drugih dejavnosti.

IN SE MNENJA POSAMEZNIKOV STEVO GLUMPAK, dipl. ing. strojništva:

V TZ Litostroj sem se kot bivši štipendist te delovne organizacije zaposlil oktobra lanskega leta. Moje pripravništvo je potekalo skladno s programom, ki sem ga dobil ob vstopu v delovno razmerje. A in B program je trajal 21 dni, D pa 64. Pripravništvo sem zaključil po 4 mesecih, to pa predvsem zato, ker sem del programa (C) opravil že z izdelavo diplomske naloge. Ob koncu pripravništva sem oddal poročilo o B, C in D programu, in ga zagovarjal. Menim, da je taka oblika pripravništva — po programu, ki ga zaključiš z zagovorom, zelo ustrezna, saj je sam pogovor lahko potrditev rezultatov, do katerih

si prišel med samim uvajanjem v delo. Ob koncu zagovora je komisija ocenila, da je moje delo ustrezalo zahtevam naloge.

V času pripravništva se nisem srečeval s posebnimi težavami, ker je bila naloga jasno definirana in je bila smiselno nadaljevanje diplomske naloge. V okviru B programa (spoznavanje organizacijskih enot) sem hodil po obratih in pisarnah, opazil pa sem, da ni bilo povsod enotnega pristopa k pripravniku. Temu so vzrok predvsem neizdelane organizacijske sheme, ki bi mi v pisni obliki precej olajšale spoznavanje delovanja posameznih pisarn ali obratov.

Pomoč pri delu sem iskal pri delavcih v obdelovalnici, pri ob-

ratovodjih in tehnologij, delno pa me je usmerjal tudi moj mentor. Mislim, da se mora pripravnik v času uvajanja sam precej zavzeti in mora s pomočjo mentorja tudi sam vzpostavljati stike s sodelavci, da po zaključeni dobi ve, kje iskati informacije za posamezna področja dela.

JANEZ MEGLIČ, strojni tehnik — konstrukter:

Po programu sem začel delati 16. oktobra — se pravi dva tedna po sprejemu v delovno razmerje. Ze na začetku sem začel z normalnim delom. Za program sem dnevno porabil po dve uri, razen v primerih, ko sem se seznanjal z delom drugih oddelkov. Največ časa sem porabil za B program (spoznavanje organizacijskih enot), ker je bil najbolj obsežen. Pri tem mislim, da je za posamezne dele B programa predvidenega preveč časa, saj ga je možno opraviti dosti hitreje.

Pripravniški program sem že zaključil, kar tudi kaže, da je čas določen za pripravništvo, res predolg.

Med pripravništvom nisem imel večjih težav, včasih me je motil le odnos nekaterih sodelavcev, ki so v meni videli zgolj pripravnika, ne pa tudi bodočega strokovnega sodelavca. Dogajalo se je tudi, da so me napotili po določene informacije k mojemu mentorju, nekateri pa so me imeli za prazno skladišče informacij in me zasuli z vsemi mogočimi podatki. Včasih res niti sam nisem vedel, kaj je bolje.

Moram priznati, da so mi tako mentor, kot ostali sodelavci dosti pomagali v času pripravništva. Ena od značilnosti mojega uvajanja na delovno mesto je problem nove dokumentacije, ki je postala obvezna z prvim januarjem letos. Bil sem prvi pripravnik, katerega naloga je bila obdelati to problematiko. To je bilo seveda precej težko. Ker nova dokumentacija še ni razdelana, niti še ne vemo, kako se bo pravzaprav obnesla, je v programu nisem mogel dovolj jasno obdelati. Mislim, da bo novim pripravnikom to bistveno olajšano, ker si bodo lahko že na primerih ogledali potek nove dokumentacije.

LIDIJA JERMAN, pripravnik — laborant:

Oktobra, kmalu po nastopu službe v Litostroju sem začela pripravniški program. Zdaj opravljam D program, ki pomeni uvajanje na delovnem mestu. Za A in B program sem potrebo-

PRIPRAVNIŠKA

Novopečeni pripravnik in navdušen športnik si je z velikim zanimanjem ogledoval glasilo Litostroj. Njegova prva in edina pripravniška misel je bila posvečena športu. Ko je končno prebral naslov članka Mladi finalisti, je ves presrečen takoj vprašal: »Joj, kam so pa ti prišli v finale?«

Pet brigadirjev pet udarnikov

V tej številki vam predstavljamo brigadirko iz naše delovne organizacije, ki je v letu 1976 sodelovala na mladinski delovni akciji

To je MOJCA TOMŠIČ, operaterka na stroju za luknjaenje iz delovne skupnosti SSP. Tudi ona se je z delovne akcije vrnila s priznanjem »udarnik«.

Vsekakor je to izjemen podvig naših mladincev, saj jih je vseh pet, kolikor smo jih poslali, prejelo to priznanje.

To izpričuje visoko zavest naših mladih delavcev, ki so pravzaprav predstavljali svojo delovno organizacijo na treh delovnih akcijah, na katerih je delala mladina iz cele Jugoslavije.

Z našim zadnjim brigadirjem sem zabeležil naslednji pogovor:

Mojca, zakaj si se prijavila za delovno akcijo?

Ze lansko leto sem bila v brigadi na Kozjanskem in o delovnih akcijah sem si ustvarila zelo dobro mnenje. Ker je bila delovna akcija na Kozjanskem manjšega obsega, sem želela enkrat delati tudi na veliki zvezni delovni akciji. Letos se mi je ponudila priložnost in sem se prijavila. Zelo sem bila vesela, ko me je naša osnovna organizacija ZSMS predlagala za brigadirja. Vedela sem, da je družbeno življenje na takih velikih delovnih akcijah zelo razvito in pestro. Spoznati sem želela tudi mlade iz ostalih krajev Jugoslavije, za kar je delovna akcija najboljša priložnost.

Na kateri delovni akciji si bila?

To je bila zvezna delovna akcija »Partizanski put 76«, Fruška gora, kjer mladina iz cele Jugoslavije že drugo leto zapored gradi cesto. Na vrhu Fruške gore je namreč predvidena izgradnja mladinskega rekreacijskega centra.

Kdaj si bila na delovni akciji?

Akcija je trajala od 10. junija do 10. julija. Nova izmena je bila tam prva letošnja izmena brigadirjev.

Mladina iz občine Ljubljana-Šiška je imela na delovni akciji svojo brigado. Kako ste jo poimenovali?

Brigada nosi ime narodnega heroja Staneta Kosca in je na delovni akciji štela 44 brigadirjev. Naša brigada je bila usposobljena za opravljanje zahtevnejših gradbenih del na trasi. Opravljali smo končna dela polaganjem asfaltne prevleke. Naše delo je bilo dokaj težavno, biti pa je moralo precej natančno.

Kako ste dekleta prestajale takšne fizične napore?

Del na trasi nismo ločili na moška in ženska, vendar so nam kljub temu olajšali posamezne delovne dneve s tem, da smo včasih ostajale v naselju in ga urejale.

Kako ste organizirali družbeno življenje v naselju?

Družbeno življenje v naselju je bilo vzorno urejeno in zelo pestro. Zajemalo je vsa področja

Del brigade »Staneta Kosca« pred odhodom na Fruško goro

od kulture, športa in zabave. Poleg tega smo imeli organizirane razne krožke in politično šolo. Družbeno življenje v naselju so vodile brigade same. V naselju je bilo deset brigad iz cele Jugoslavije, ki pa so na vseh področjih tesno sodelovale med seboj.

Kako si ti izkoristila čas za svobodne aktivnosti?

Udeležila sem se politične šole in jo uspešno končala. Poleg tega sem sodelovala na vseh športnih tekmovanjih, ki so jih prirejale dekleta med seboj. Najboljši rezultat sem dosegla v namiznem tenisu, kjer sem na medbrigadnem tekmovanju osvojila prvo mesto pri dekletih in si s tem prislužila pokal.

Ti si peti brigadir, ki se je letos vrnil z delovne akcije kot udarnik in naši mladinci so zelo ponosni na vas. Meniš, da si si to priznanje zaslužila?

Mislim, da je moje priznanje zaslužno zaradi vestnega dela na trasi, udejstvovanja na športnem področju in končane politične šole. Brigadirji so me kot prvo v naši brigadi proglasili za udarnika.

Kaj ti pomeni to priznanje?

Na priznanje »udarnik« sem nedvomno ponosna, čeprav vem, da sem si ga res zaslužila. Upam, da to ni moje zadnje priznanje.

M. J.

MDB HEROJA STANETA KOSCA

ZSMS LJUBLJANA-ŠIŠKA

vala 21 dni, za C program pa en mesec in pol, kar je bilo nekaj več kot je bilo določeno.

Mislim, da bom lahko pripravništvo končala že po šestih mesecih, ne pa po enajstih, kot je predvideno. D program se mi zdi časovno predolg. Program sam je dober, saj predvideva spoznanje mojega delovnega mesta pa tudi ostalih delov tovarne.

Pri izvajanju programa nimam nobenih težav, saj mi precej pomagajo moji sodelavci in mentor, predvsem pa pomočnica mentorja Romana Medja. Mentor predvsem kontrolira in usmerja moje delo. Praktično že sedaj opravljam delo, ki ga bom opravljala tudi po končani pripravniški dobi in moram priznati, da mi je to delo všeč.

M. H.

PRVI JUGOSLOVANSKI ELEKTROHIDRAVLIČNI REGULATOR — PRODOREN USPEH ZDRUŽENEGA RAZISKOVALNO-RAZVOJNEGA DELA VSEH DELOVNIH ORGANIZACIJ — PROTOTIP USPEŠNO PREIZKUŠEN V HE ORLOVAC — PRAVOČASNA ZAGOTOVI-TEV VEČJE KONKURENČNOSTI NAŠE OPREME ZA HIDROELEKTRARNE

Elektrohidravlični regulator

Pred leti so se strokovnjaki ISKRE in LITOSTROJA lotili raziskovalno-razvojne naloge, katere cilj je bil izdelava elektrohidravličnega regulatorja za vodne turbine in priprava proizvodnje za te vrste izdelkov, ki so jih jugoslovanski investitorji doslej uvažali. Stroške raziskovalno-razvojnega dela sta delno pokrivala oba poslovna partnerja, delno pa sta nalogo financirala Raziskovalna skupnost Slovenije in Elektrogospodarstvo Slovenije.

Naloga je z uspehom zaključena. Pred nami ni samo prototip prvega jugoslovanskega elektrohidravličnega regulatorja, temveč tudi poročilo o odličnih rezultatih njegovega preizkusnega obratovanja. Zopet je potrjeno, da zagnanost in volja domačih strokovnjakov lahko premagata vse ovire, da ni nobene potrebe za brezglavo povelečevanje tujih izdelkov in da dela kaj slabo uslugo našemu gospodarstvu, kdor ne zaupa domačemu razvoju.

Polno razumevanje za potrebe domače industrije so pokazale dalmatinske hidroelektrarne. Te so na prošnjo LITOSTROJA dovolile, da so v HE Orlovac na enem izmed agregatov odstranili električni regulator ASEA in namesto njega začasno namestili elektronski del novega regulatorja ISKRA-LITOSTROJ. Potem ko je le-ta uspešno prestal laboratorijsko preizkušanje v ISKRI, so ga v HE Orlovac preizkusili v najbolj težavnih obratovalnih pogojih med reguliranjem turbine 80.000 kW na padcu 380 m, priključene na zelo dolg tlačni cevovod.

Preizkušanje prototipa električnega dela regulatorja v HE Orlovac v decembru 1976 je uspelo in dalo izredno dobre rezultate. Po opravljenih preizkusih na prototipu novega regulatorja so isti preizkusni postopek ponovili na regulatorjih ASEA, ki veljajo za najbolj zanesljive elektrohidravlične regulatorje. Primerjava rezultatov je potrdila, da domačemu izdelku lahko polno zaupamo.

Uporaba elektrohidravličnih regulatorjev ni samo moda. Vedno večja stopnja avtomatizacije upravljanja hidroelektrarn zahteva regulatorje, ki ne občutijo samo spremembe vrtilne hitrosti, temveč se odzivajo tudi na dodatna zunanja povečanja. Ker ta povečanja najlažje vnašamo v regulator v obliki šibkih električnih tokov, so za to, tako imenovano sekundarno regulacijo pač najbolj prikladni električni regulatorji. Njihova prednost je tudi v možnosti sprejemanja več zunanjih povečanj ter v enostavnosti nastavljanja posameznih veličin, brez dolgotrajnih montažnih posegov v njihovo »drobovje«, kakor je to pri mehanskih regulatorjih.

Še pred dobrim desetletjem je bil električni regulator zelo drag, zaradi elektronek tudi dokaj nezanesljiv in ga je bilo treba kupiti hkrati z večjo količino prav tako dragih nadomestnih delov. Z napredkom elektronike in njenim prehodom na transistorje, tiskana vezja in mikroelektroniko, so postali njegovi sestavni deli trajni in cenejši.

Prototipu jugoslovanskega elektrohidravličnega regulatorja botruje poleg do popolne zanesljivosti in trajnosti razvitih sestavnih delov elektronike tudi splošno uvajanje avtomatizacije v jugoslovanske elektrarne. Zgovoren je v tem pogledu podatek, da smo od celotnega števila turbinskih regulatorjev do sedaj dobavili kupcem samo 10 %

elektrohidravličnih regulatorjev z uvoženim električnim delom, medtem ko so ostali regulatorji naše hidromehanske izvedbe. V zadnjih letih komaj še beremo kak razpis domačega investitorja, v katerem ne bi bil zahteven elektrohidravlični regulator. Isto lahko ugotovljamo pri zahtevah ponudb turbinske opreme, ki nam jih pošiljajo tuji investitorji.

ISKRA in LITOSTROJ sta se torej pravočasno pripravila na povečano povpraševanje po elektrohidravličnih regulatorjih. Z elektronskim delom turbinskega regulatorja ISKRA izpopolnjuje svoj program avtomatizacije elektrarn, ki obsega projektiranje in izdelavo naprav za zaščito, signalizacijo, regulacijo, avtomatiko in obdelavo ter prenos podatkov. Za LITOSTROJ pa pomeni ta najnovejši razvojni dosežek osamosvojitve na področju, kjer smo bili doslej vezani na uvoz, in s tem večjo konkurenčnost njegove turbinske opreme. Gospodarske prednosti te osamosvojitve so očitne, ne samo po finančni strani, temveč tudi v lažji zagotovitvi tako strokovnega osebja za naravnavanje regulatorjev v hidroelektrarnah, kot pri nabavi nadomestnih delov.

LITOSTROJ elektrohidravlične regulatorje ISKRA-LITOSTROJ že vključuje v svoje po-

nudbe turbinske opreme. Povečano povpraševanje po teh regulatorjih in visoka razvojna stopnja elektronike, ki zagotavlja zanesljivo obratovanje, utrujeta upanje, da tudi poslovni uspehi ne bodo izostali.

Prvi trije elektrohidravlični regulatorji ISKRA-LITOSTROJ so že naročeni. Montirani bodo v HE Doblar, kjer bo z dovoljenjem Soških elektrarn možna demonstracija njihovega delovanja. Dotlej se interesenti lahko prepričajo o kvaliteti novega izdelka s poročilom o preizkusih HE Orlovac, ki je na voljo v LITOSTROJU, ali pa z demonstracijo elektronskega dela regulatorja v laboratorijih ISKRE.

Elektronske turbinske regulatorje bo redno proizvajala ISKRA Avtomatika, TOZD Tela, Ljubljana, Savska c. 3, kjer bo tudi servis zanje. Elektronske regulatorje bo tam prevzemal LITOSTROJ, jih prigradil k svojim elektrohidravličnim upravljalnim enotam in jih preizkušal v svoji regulatorski delavnici.

Sodelavcem industrije za avtomatiko pri ISKRI, predvsem inženirjema B. Škorjaku ter M. Zdešarju kot pobudnikoma te razvojne naloge ter inženirjema J. Podlipniku ter P. Lahu kot izvajalcema in njunima sodelavcema, J. Grčarju ter Mileni Milavec čestitamo za uspešni elektronski del turbinskega regulatorja. Enako čestitamo našemu magistru S. Rakčeviću, ki je tudi sodeloval pri pobudi in izvedbi ter prispeval k uporabnosti regulatorja z zasnovo elektrohidravlične upravljalne enote. Našima sodelavcema inž. Gorniku in Grošlju pa se zahvaljujemo za njune napore pri vključitvi prototipa v obratovanje.

L. Šolc, dipl. ing.

Domači kupci turbin so nestrpni

Nastopajoče leto je prav gotovo izjemno v pogledu dobav turbinske opreme za domači trg. Prihajamo namreč v obdobje, ko bo treba končati z montažo nekaj zakasnele turbinske opreme, kamor spada osmi agregat HE Fala, četrti HE Moste in sedmi za HE Peručica.

Tem starejšim obvezam se bodo v tekočem letu pridružile še dobave za nove hidroelektrarne, in sicer HE FORMIN (Srednja Drava II), HE ZAKUČAC II, HE GAZIVODE in HE SJENICA ter obnova po ene turbine HE ZVORNIK in HE OZBALT. Odeč bi bilo pisati o pomembnosti enega ali drugega objekta in o posledicah, ki jih ne bi trpelo samo naše podjetje, ampak posredno mi vsi kot potrošniki v primeru, da bi prišlo do večjih premikov v dobavi in montaži opreme za našete elektrarne. Skupna vrednost naše opreme za omenjene objekte presega znesek 40 milijard starih dinarjev.

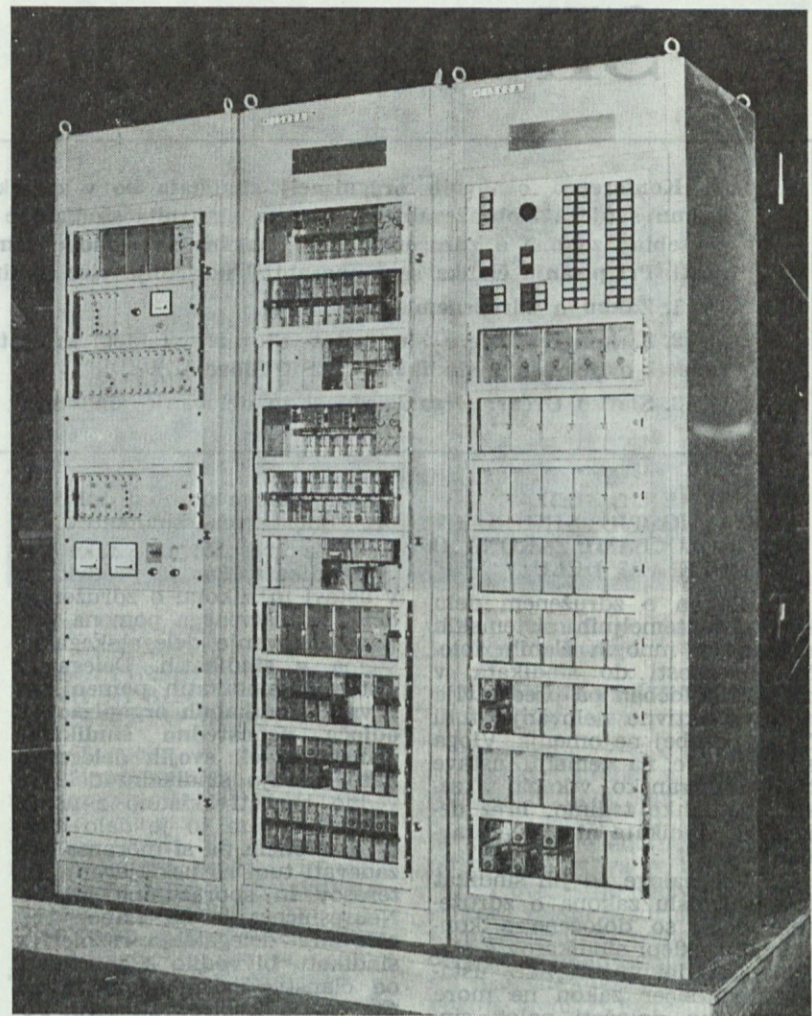
Pred vrati proizvodnje pa že nestrpno čaka oprema za drugo fazo HE TIKVEŠ.

Prav o tej zadnji bi radi povedali nekaj več. Več let trajajoči predhodni dogovori so bili uspešno končani s podpisom pogodbe v decembru preteklega leta.

Čeprav je kazalo, da bo dobava opreme prav za ta objekt kot prva tovrstna za SR Makedonijo prešla v tuje roke, smo se z investitorjem le sporazumeli in delo je pripadlo nam.

Brez dvoma je k temu pripomoglo tudi pobratenje med občino Kavadarci, kjer je sedež uprave elektrarne, in našo občino Šiška. Tako se je akcija lepo prenesla na gospodarsko sodelovanje, kar je pomembno ne samo za ta primer, ampak velja kot določeno zagotovilo za plodno sodelovanje tudi naprej. Prav to pa nas po drugi strani še posebej obvezuje, da sprejete naloge izvršimo v duhu novih medsebojnih odnosov.

ETO

Elektronski del turbinskega regulatorja ISKRA (skrajno desno), razstavljen na sejmu elektronike v Ljubljani, oktobra 1976, skupaj z opremo za zaščito generatorjev ter avtomatiko za zagon in ustavitve agregatov

KRATKE NOVICE

21. 1. je bilo v Litostroju posvetovanje o usmerjenem izobraževanju, in sicer o nomenklaturi poklicev in samoupravnih izobraževalnih skupnosti za kovinsko, elektro in metalurško stroko.

Posvetovanja so se udeležili predstavniki združenega podjetja ISKRA iz Kranja, Zelezarne iz Jesenic in Litostroja.

25. januarja letos so naše podjetje obiskali tovariš Franc Popit, predsednik CK ZKS, tovariš Vinko Hafner, sekretar mestne konference ZK Ljubljana in tovariš Franc Hribar, sekretar komiteja občinske konference ZK Ljubljana-Siška.

Po ogledu podjetja so se naši gostje udeležili razširjene seje sveta Zveze komunistov Litostroj, kjer je tekel pogovor o uveljavitvi Zakona o združenem delu v praksi, o srednjeročnem planu razvoja Litostroja, o stabilizaciji in kadrovske politiki.

Na sestanku delavskega sveta delovne organizacije TZ Litostroj 20. decembra je bil med drugim potrjen tudi samoupravni sporazum poslovnega združenja JUMEL in delegati, ki bodo zastopali našo delovno organizacijo v skupščini tega združenja. Za delegate so bili izvoljeni tovariši: Karel Arko, Avgust Klemenc; delegat v izvršilnem odboru skupščine JUMEL pa je tovariš Marko Kržišnik. Delavski svet je obenem tudi pooblastil tovariša Kržišnika za podpisnika sporazuma, ki ga bo podpisal v imenu cele delovne organizacije.

Na sestanku so tudi dokončno potrdili Samoupravni sporazum o izobraževanju in štipendiranju v delovni organizaciji Litostroj skupaj s pripombami zborov delavcev.

10. januarja nas je obiskala delegacija sovjetske RTV, ki so jo sestavljali Aleksander Šakin, reporter RTV ZSSR, Valerij Letkov, reporter ZSSR in Vasilij Zurovskij, dopisnik »Pravde« iz Jugoslavije. Pogovarjali so se o razvojnem konceptu naše delovne organizacije, o vključevanju Litostroja na svetovni trg, o gospodarskem sodelovanju Litostroja s SZ in o vlogi družbenopolitičnih organizacij pri nas.

Člani delegacije so izrazili željo, da bi obiskali naš rekreativni center Sorico v času zimskih športnih iger in se tako seznanili tudi z našo rekreativno dejavnostjo.

Pogovarjali so se tudi s tovarišem Korošcem, pravnim svetovalcem generalnega direktorja, ki je eden najstarejših članov našega delovnega kolektiva.

12. januarja je upravni odbor na svoji seji obravnaval rezultate poslovanja v novembru 1976 in kumulativne rezultate poslovanja za obdobje januar–november 1976 in ugotovil, da so vse TOZD, razen delovne skupnosti SSP poslovale pozitivno, ter da so rezultati poslovanja boljši kot v istem obdobju v letu 1975.

Na seji so odobrili ustanovitev skupine za investicijsko izgradnjo proizvodnje talnih transportnih sredstev, člani pa so se seznanili tudi s potekom priprav za napeljavo zemeljskega plina v Litostroju. (Več o tem v prihodnji številki.)

Na seji so tudi obravnavali predlog strokovne službe za ureditev prostorov informacijskega centra, pravne službe in marksistične knjižnice.

Člani upravnega odbora so obravnavali še poročilo komisije o delu v zvezi s Samoupravnim sporazumom o delitvi dohodka, osebnih dohodkov in drugih prejemkov in ugotovili, da je bila komisija pri svojem delu uspešna in so ji zato izrekli vso pohvalo in priznanje.

V okviru praznovanja dneva JLA, so se mladinci TZ Litostroj srečali na športnem tekmovanju z vojaki vojašnice »Boris Kidrič« (enoti »majorja Gajiča« in »poročnika Donka«) in mladinci iz »Unisa« Rog. Tekmovali so v naslednjih disciplinah: šahu, nogometu, kegljanju, namiznem tenisu in streljanju. Najboljše rezultate je dosegla skupina vojakov »Poročnika Donka«, ki je razen v kegljanju osvojila vsa prva mesta, mladinci Litostroja pa so dosegli: četrto mesto v šahu, tretje v streljanju, drugo v nogometu in namiznem tenisu in prvo mesto v kegljanju.

Ob koncu tekmovanja so predlagali, da bi bila v bodoče športna tekmovanja le enkrat letno, obsegala pa naj bi več disciplin kot doslej.

M. H.

SINDIKAT IN ZAKON O ZDRUŽENEM

Konferenca osnovnih organizacij sindikata bo v začetku prihodnjega leta v programu svojega izobraževalnega procesa seznanila sindikalne aktiviste in ostale delavce z vsebino zakona o združenem delu, kakšne so njihove samoupravne pravice in dolžnosti. Pri pisanju članka sem uporabljal naslednje vire in literaturo:

1. Zakon o združenem delu.
2. 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije (sklepi in statutarni dogovor o organiziranosti o delovanju sindikatov v SR Sloveniji).
3. Slavko Grčar: Organiziranost in delovanje sindikatov (knjižica sindikati, št. 2).

I. RAZMERJE MED DEJAVNOSTJO SINDIKATA IN DOLOČBAMI ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

1. Zakon o združenem delu kot eden temeljnih sistemskih zakonov v mnogih členih določa obveznosti do sindikata, v mnogih določbah pa predstavlja njegovo aktivno delovanje, tudi če ga posebej ne omenja. Vloga sindikata je na temelju ustave tako vsestransko vtakana v zakon, da lahko trdimo: brez dejavnega sindikata ni samoupravljanja.

2. Vse naloge, ki jih sindikat ima v smislu zakona o združenem delu, so določene s kongresnimi sklepi sindikatov s statutarnimi dokumenti in z ustavo. Tudi sicer zakon ne more neposredno določati nalog sindikatu kot samostojni družbenopolitični organizaciji, marveč predstavlja le ustrezno delovanje sindikalnih organizacij in njihovih organov. Zato zakon zavzuje organe samoupravljanja, poslovodne in druge organe, kdaj ne smejo odločiti mimo stališča sindikata in kakšne druge dolžnosti imajo do svoje sindikalne organizacije.

3. Zakon o združenem delu predvideva, da morajo biti določbe o sindikatu vgrajene v temeljne samoupravne akte temeljne organizacije združenega dela in delovne organizacije (v statutu TOZD, DO in SOZD ZPS).

II. RAZMEJITEV PRISTOJNOSTI V SINDIKATU PRI URESNIČEVANJU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

1. Sindikat je v smislu ustave in zakona o združenem delu množična, prostovoljna, razredna družbenopolitična organizacija delavcev, katere cilj in smoter je uresničevanje delavskih interesov. Je pobudnik akcij in ukrepov, v določeni meri tudi neposredni uresničevalec ukrepov, politični mobilizator, šola samoupravljanja in njegova politična kontrola.

2. Kadar zakon o združenem delu omenja sindikat, predstavlja tisto sindikalno organizacijo ali tisti sindikalni organ, ki je pristojen za določeno nalogo po določbah sindikalnega statuta. Ni namreč naloga zakona, da bi odredil, kaj mora storiti osnovna organizacija sindikata ali sindikalna konferenca v delovni organizaciji.

3. Pri razmejitvi pristojnosti znotraj sindikatov in zveze sindikatov velja:

a) celotno vlogo sindikata in vse naloge v temeljni organizaciji združenega dela uresničuje osnovna organizacija sindikata, če ni za posamezne primere s sindikalnim statutom izrečena določena pristojnost druge sindikalne organizacije ali organa. Naloge sindikata na ravni delovne organizacije odpravljajo osnovne organizacije sindikata pred sindikalne konference, naloge na ravni sestavljene organizacije združenega dela pa osnovne organizacije sindikata prek sveta ali koordinacijskega odbora. Večina pristojnosti sindikata je torej usmerjenih na osnovno organizacijo sindikata, razen če je v sindikalnem statutu posebej naložena drugi sindikalni organizaciji ali organu;

b) celotno vlogo sindikata in vse naloge sindikata v občini, mestu, itd. opravljajo sindikati posameznih dejavnosti, če ni za

skupne naloge posebej določena pristojnost zveze sindikatov.

4. Za uresničevanje take vloge sindikata, kot je predvidena v ustavi in zakonu o združenem delu, je bistvenega pomena pravilno delovanje delegatskega sistema v sindikatih. Delegatski sistem v sindikatih pomeni, da v vseh sindikalnih organizacijah odloča neposredno sindikalno članstvo prek svojih delegatov. Zato morajo sindikalni delegati vedno ravnati skladno z usmeritvijo, ki jim jo je dalo članstvo, obenem pa si moramo prizadevati tudi za usklajevanje interesov in sporazumne rešitve. Neuresničevanje ali slabo uresničevanje delegatskih razmerij v sindikatu bi vodilo k zaprtemu, od članstva odtrganemu ravnanju, to je k birokratizaciji. Forumska odtujenost sindikalnih organov bi bila resna zavora za uresničevanje pravih interesov delavcev in odnik sindikata, kakršnega predstavlja ustava in zakon o združenem delu.

III. GENERALNI ČLEN ZA SINDIKAT JE 36.

V osnutku zakona o združenem delu je to 30. člen, v zakonu pa 36. člen, ki ima pomembno dopolnitev v četrtem odstavku. Predloge, ki jih da sindikat, je potrebno obravnavati, ne pa tudi dati v predal. Če kateri organ zavrne zadevo, nastopi sindikat, ki ima škarje in platno v rokah. Kolikor zavrne predlog sindikata, mora podati obrazložitev. Če je to nepravilno, ponovno opozorimo, organ in se zavzemamo za svoje stališče. Če stvar ponovno zavrnejo, jim lahko izrečemo javno kritiko ali predlagamo odpoklic organa. 36. člen zakona o združenem delu se glasi:

36. člen

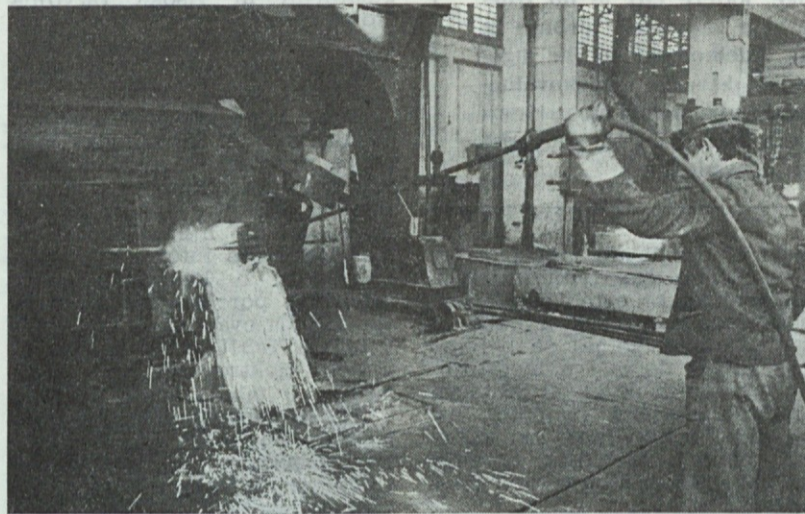
Pri uresničevanju svojih z ustavo določenih pravic in obveznosti daje sindikat pobudo za ukrepe in nastopa z ukrepi s katerimi se zagotavlja, da delavci uresničujejo svoje družbeno-ekonomске in druge samoupravne pravice ter da odločajo o drugih vprašanih svojega družbeno-ekonomskega položaja.

Sindikat ima pravico dati pobudo in predlog za sklenitev samoupravnega sporazuma ter začeti postopek in ponovno obravnavanje sklenjenih samoupravnih sporazumov, če meni, da se z njimi kršijo samoupravne pravice delavcev in z ustavo določeni družbeno-ekonomski odnosi.

Sindikat sodeluje pri sklepanju samoupravnega sporazuma, s katerim se urejajo medsebojni razmerja delavcev pri delu ali določajo osnove in merila za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke in podpiše ta sporazum.

Če se v organizaciji združenega dela odloča o vprašanih, ki se nanašajo na samoupravne pravice delavcev, na materialni položaj in interese delavcev ter organizacije združenega dela, in če je treba pri odločanju uskladiti interese in stališča enega dela delavcev z interesi večine delavcev v združenem delu, morajo organi v organizaciji združenega dela omogočiti sindikatu, da se udeležuje obravnavanja teh vprašanj, obravnavati vsako njegovo zahtevo, zavzeti o zahtevi stališče in ga obvestiti o razlogih, če njegovo zahtevo zavrnejo.

Če nastane v organizaciji združenega dela spor med de-

Oksidacija jekla v elektrooksidacijski peči

lavci posameznih delov organizacije ali med delavci organizacije in organi družbenopolitične skupnosti, ki ga ni bilo mogoče rešiti po redni poti, ima sindikat pravico začeti na zahtevo delavcev ali na svojo pobudo postopek za rešitev nastalega spora.

IV. VLOGA SINDIKATA V NAČINIH SAMOUPRAVNEGA ODLOČANJA

1. REFERENDUM je novost v 463. členu zakona in si njegovega izvajanja brez aktivne politične dejavnosti sindikata ne moremo zamišljati.

Z referendumom odločamo delavci o najpomembnejših vprašanih tako, da glasujemo ZA ali PROTI. Za pripravo referenduma ima osnovna organizacija sindikata izredno pomembno politično vlogo, na podlagi kakovostnega gradiva, ki ga za referendum pripravijo strokovne službe in samoupravni organi, organizirano demokracijsko razpravo, za kateri delavci razčistimo vsa sporna vprašanja in si pojasnimo razloge, ki govorijo za ali proti rešitvi. V ta namen organiziramo v sindikalnih skupinah, na sestankih, na sestankih po izmenah in na množičnih sestankih razgovore, ali pa je sklican zbor delavcev.

2. Tudi pri zboru delavcev ima osnovna organizacija sindikata nepogrešljivo politično vlogo. Predvsem mora v svojem delegatsko sestavljenem izvršnem odboru pregledati predloge, o katerih naj bi odločali na zboru delavcev, ugotovili, ali so skladni s sprejetimi družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi in z drugimi samoupravnimi akti s stališči sindikata ali zveze sindikata na občinski, republiški ali zvezni ravni. Če ti predlogi, ki so pripravljani za zbor delavcev, odstopajo od navedenih samoupravnih aktov oziroma širokih samoupravnih stališč, mora izvršni odbor osnovne organizacije sindikata nastopiti na zboru delavcev s spreminjalnimi oziroma dopolnilnimi predlogi in ustreznimi obrazložitvami. Namen osnovne organizacije sindikata je prenašanje principa razrednega interesa nas delavcev.

3. Delovanje sindikata zveze dela delegatov in delegacij

Delavci v temeljnih organizacijah združenega dela oziroma v delovni skupnosti neposredno odločamo preko delegatov, ki so jih izvolili za različne ravni

družbene organiziranosti npr. za delavski svet temeljne delovne ali sestavljene organizacije združenega dela, za zbor združenega dela občinske skupščine itd.

Osnovna organizacija sindikata ima v zvezi z delovanjem delegatov in delegacij številne naloge:

- zagotavlja in vodi demokracijske postopke v zvezi z evidentiranjem in kandidiranjem delegatov ter postopke za njihov odpoklic;

- Izvršni odbor osnovne organizacije naj bi se sestel pred vsako sejo delavskega sveta, kadar so na dnevnem redu vprašanja, ki so bistvenega pomena za delavce.

- Izvršni odbor naj bi sprejel stališče do posameznih predlogov oziroma do predvidenih ukrepov in o njih obvestil delavski svet pisмено pred sejo ali preko svojega delegata, ki ga napoti na sejo delavskega sveta.

- V primerih, ko je z zakonom o združenem delu določeno, da mora delavski svet pred odločitvijo poslati predlog sindikatu, da bi ta organiziral predhodno obravnavo, mora izvršni odbor osnovne organizacije sindikata na sestankih sindikalnih skupin ali članskih sestankih osnovne organizacije sindikata. O rezultatih take obravnave obvesti izvršni odbor osnovne organizacije sindikata delavski svet.

5. Delovanje samoupravne delavske kontrole

V zvezi z delovanjem organa samoupravne delavske kontrole ima osnovna organizacija sindikata in zlasti tudi njen izvršni odbor enake naloge, kot so navedene za delovanje delegatov in delegacij.

- Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata mora na svoji seji obravnavati vsako obvestilo organa samoupravne delavske kontrole in po potrebi potrebne ukrepati. Če je organ samoupravne delavske kontrole obvestil osnovne organizacije sindikata, da pomanjkljivosti niso bile pravočasno odpravljene, mora izvršni odbor o tem organizirati razpravo na članskem sestanku osnovne organizacije sindikata in predlagati potrebne ukrepe. Tako ravna tudi, kadar ga organ samoupravne delavske kontrole obvesti, da je bila s sklepom, drugim aktom ali ukrepom delavskega sveta ali poslovodnega organa kršena samoupravna pravica delavcev, ali da je bila prizadeta družbeno lastnina, ali da je bil sprejet kakšen sklep oziroma ukrep v nasprotju s stališči delavcev.

Osnovna organizacija sindikata in vse druge sindikalne organizacije in njihovi organi so politično odgovorni za pravilno konstituiranje temeljnih organizacij združenega dela in za ustrezno združevanje v okviru delovnih in sestavljenih organizacij združenega dela ter v ustrezni skupnosti.

V. SINDIKAT V KONSTITUIRANJU TEMELJNIH IN DRUGIH ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA

Osnovna organizacija sindikata je odgovorna, da se organizira temeljna organizacija združenega dela povsod, kjer so izpolnjeni pogoji iz zakona o združenem delu (če je to delovna celota, če se da rezultat dela samostojno izraziti kot vrednost v okviru delovne organizacije ali na trgu, če lahko delavci v tej delovni celoti kot temeljna samoupravna skupnost uresničujejo svoje družbeno-ekonomске in druge samoupravne pravice). V ta namen je dolžan dati pobudo za organiziranje temeljne organizacije in sklicati zbor delavcev tiste celote, ki naj bi se organizirale kot temeljne organizacije, da bi delavci na tem zboru ugotovili, ali so pogoji za to.

- Osnovna organizacija sindikata začne spor pred sodiščem združenega dela, da ugotovi ali so izpolnjeni pogoji za organiziranječasne organizacije v delu delovne organizacije.
- Osnovna organizacija sindikata predlaga občinski skupščini, da izvede priprave za združitev temeljnih organizacij v delovno organizacijo, če teh priprav v zakonskem roku ne opravijo pristojni organi organizacije združenega dela.

- daje politično oporo delegacijam in delegatom v njihovem delu in politično usmerja njihovo delovanje;

- skrbi za ukrepe, s katerimi naj bi samoupravni, poslovodni in drugi organi zagotovili ustrezne pogoje za delovanje delegatov in delegacij ter primerno strokovno in drugo pomoč pri njihovem delu;

- spodbuja organizirano družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje delegatov ter njihovo pravočasno, celovito in pravilno obveščenoost o vsem, kar je pomembno za uresničevanje njihovih delegatskih pravic, dolžnosti in odgovornosti;

- obravnava (vsaj dvakrat letno na seji izvršnega odbora in vsaj enkrat letno na sindikalnem članskem sestanku) delovanje delegatov oziroma delegacij oziroma delegatov na podlagi njihovih poročil in drugih informacij. Pri tem ugotovi, ali delegacije oziroma delegati ravnajo skladno z usmeritvijo, ki so jim jo dali delavci na sindikalnih članskih sestankih ali odločajo v skladu z interesi delavcev;

- sproti zavzame stališče do problemov oziroma vprašanj, ki jih sindikalni organizaciji zastavijo delegacije oziroma delegati in tudi sicer zagotavlja tesno medsebojno sodelovanje.

Če osnovna organizacija sindikata oziroma njen izvršni odbor ugotovi, da posamezna delegacija ali delegat ne opravlja svojih nalog, ali jih opravlja pomanjkljivo ali v nasprotju z interesi delavcev, mora politično ukrepati. Za ta namen zlasti:

- predlaga ukrepe, s katerimi naj bi samoupravni in poslovodni organi oziroma delegati ali delegacije zagotovili odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti ali uresničili primernejše pogoje za delegatsko delovanje in učinkovitejšo strokovno in drugo pomoč;

- izreče javno kritiko delegatu ali celotni delegaciji;

- sproži postopek za odpoklic, če vsi drugi ukrepi niso bili dovolj uspešni.

Osnovna organizacija sindikata je torej politično odgovorna za delo delegatov in delegacij, znotraj teh pa so odgovorni tudi člani ZK.

4. Delovanje delavskega sveta

Za delovanje delegatov v delavskem svetu temeljne organizacije združenega dela oziroma delovne skupnosti velja vse, kar je bilo rečeno v prejšnji točki.

DELU

VI. POSLOVODNI ORGAN (DIREKTOR) IN STROKOVNE SLUŽBE V RAZMERJU DO SINDIKATA

Pri uresničevanju svojih nalog morajo poslovodni organi in strokovne službe v razmerju do sindikata zlasti:

- zagotoviti potrebne podatke in druga gradiva, ki jih potrebuje sindikat pri uresničevanju svojih nalog v smislu zakona o združenem delu;

- organizirati strokovno tehnična opravila za normalno delovanje sindikalne organizacije in njenih organov, npr. zagotoviti prostor za sestanke, za poslovanje in arhiviranje, razmnoževanje gradiv, pisanje in razdelitev vabil, pisanje zapisnika itd. V opisih delovnih mest strokovnih oziroma tehničnih delavcev mora biti posebej določeno, kdo mora za sindikat opraviti posamezna strokovna ali tehnična opravila;

- opravljati druge naloge po določbah statuta temeljne organizacije ter po določbah samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo ter samoupravnega sporazuma o združitvi delovnih organizacij v sestavljeno organizacijo.

VII. SINDIKAT V KADROVSKI POLITIKI

1. Sindikat je po ustavi nosilec vseh koordinacijskih postopkov za katerokoli funkcijo v samoupravnih organih in za delegate delavcev. Tu gre zlasti za:

- delegate v delavskem svetu temeljne organizacije združenega dela ali delovne skupnosti, delovne organizacije in sestavljene organizacije združenega dela;

- člane organa samoupravne delavske kontrole;

- člane izvršilnega organa delavskega sveta in kolektiva poslovnega organa;

- delegate v krajevni skupnosti;

- delegate v zbor združenega dela skupščine občine;

- delegate za skupščine samoupravnih interesnih skupnosti;

- delegate v organih podpisnic določenih samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov;

- vse druge delegate iz temeljne organizacije, delovne skupnosti ali delovne organizacije.

Vse to pomeni, da noben organ ne more biti sestavljen brez sindikata, da oblasti nad kadrovske politiko ne morejo imeti posamezniki, temveč da mora ta postati domena delavcev.

2. V sindikatu moramo zagotavljati demokratičen postopek pri evidentiranju možnih kandidatov in demokratično odločanje delavcev o tem, kdo bo kandidat za posamezno funkcijo. Sindikalna organizacija mora zagotoviti tako sestavo samoupravnih organov in delegacij, da ustreza sestavi vseh delov proizvodnega procesa.

3. V sindikatu moramo uresničevati razredna merila v kadrovski politiki in pri tem moramo dati podporo samo takim kandidatom, ki si iskreno prizadevajo za uresničevanje ustave in sedaj tudi zakona o združenem delu in ki upoštevajo stališča in sklepe sindikalnih organov in organizacij.

4. Sindikat sodeluje v množičnih vodilnih postopkih tako, da s političnim delom zagotavlja, da bi vsi delavci uresničevali svojo volilno pravico, ki je obenem samoupravna dolžnost in odgovornost.

5. Sindikat je nosilec postopkov za odpoklic delegatov v samoupravnih organih in za odpoklic drugih delegatov.

6. Sindikat ima določeno število članov v razpisnih komisijah za poslovodne organe (direktorji). Za stališča, ki jih delegati sindikata zavzemajo v razpisni komisiji, morajo dobiti predhodno mnenje sindikalnih organov, ki so jih delegirali.

V uresničevanju ustavne funkcije v kadrovski politiki sindikat tesno sodeluje tudi z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, zlasti z ZK. Praviloma pismeno oceno posreduje razpisni komisiji sindikat po predhodnem usklajevanju na ravni temeljne delovne ali sestavljene organizacije združenega dela. Ne sme se dogajati, da bi ZK in sindikalna organizacija vsaka po svoji poti dajala ocene, kar ni v skladu z načeli kadrovske politike, obenem pa vsebinske ocene lahko otežajo delo komisij.

7. Na vseh drugih področjih kadrovske politike sodeluje sindikat tako, da spremlja stanje, organizira razprave, daje pobude in predloge, zavzema stališča itd.

VIII. SINDIKAT IN SAMOUPRAVNI SPLOŠNI AKTI

1. Predno delavci z referendumom, na zboru delavcev ali v drugih samoupravnih organih sprejememo katerikoli splošni samoupravni akt, mora o njem zavzeti stališče tudi osnovna organizacija sindikata, najprej v delegatsko sestavljenem izvršnem odboru, nato pa po potrebi tudi na sindikalnem članskem sestanku, v sindikalnih skupinah, na sestankih po delovnih izmenah itd. Med samoupravne splošne akte uvrščamo zlasti:

- samoupravne sporazume,
  - družbene dogovore,
  - statute,
  - letne in večletne plane in druge razvojne načrte;
  - pravilnike;
  - druge samoupravne akte,
- ki na splošno urejajo odnose in temeljni organizaciji ali delovni skupnosti itd.

2. Pri obravnavanju predlogov samoupravnih splošnih aktov moramo v sindikatu ugotoviti ali predlagane rešitve v aktu ustrezajo hotenjem članstva in širšim interesom delavcev, torej ali so skladni tudi s sklepi in drugimi usmeritvami, ki so bile sprejete v sindikalnih vodstvih in na vseh ravneh. Za tako oceno lahko osnovna organizacija sindikata zahteva pomoč občinskega odbora sindikata ali občinskega sveta zveze sindikatov.

3. Če osnovna organizacija sindikata ugotovi, da predlagane rešitve o samoupravnem splošnem aktu ne ustrezajo bodisi z vidika interesov članstva osnovne organizacije ali z vidika razrednih interesov, mora dati samoupravnim organom pripombe oziroma spremenjevalne ali dopolnilne predloge. Samoupravni organi so tako pripombo ali predlog dolžni obravnavati. Če ga ne sprejmejo, morajo obvestiti sindikat o razlogih za svoje odklonilno stališče. Sindikat obravnava sporočene predloge za odklonitev svojih pripomb in predlogov.

Če z njimi ne soglašamo, določimo nadaljnje politične ukrepe (npr.: posebna obrazložitev na zboru delavcev z zahtevo, da se delavci opredelijo z glasovanjem, ponovna obrazložitev organov samoupravljanja, v hujših primerih pa izrečemo javno politično kritiko ali tudi podamo pobudo za uvedbo postopka odpoklica članov samoupravnega telesa).

4. Sindikat je lahko tudi sam pobudnik za sprejem določenega samoupravnega akta ali za spremembo ali dopolnitev že sprejete samoupravnega splošnega akta. V tem primeru predlaga pristojnemu samoupravnemu organu, kateri samoupravni splošni akt naj bi sprejeli, kaj naj bi v njem določili, spremenili oziroma dopolnili in kateri razlogi vse to narekujejo.

3. Sindikat spremlja uresničevanje samoupravnih splošnih aktov tako, da zlasti:

- od časa do časa zahteva od samoupravnih ali tudi od poslovodnih organov obvestila (analize, poročila, informacije itd.) o uresničevanju posameznih samoupravnih splošnih aktov;

- s političnim delovanjem ugotavlja, kako se samoupravni splošni akti uresničujejo, kakšen je odnos delavcev do njih, kakšni morebitni problemi se pojavljajo ob uresničevanju;

- obravnava ukrepe in opozorila družbenega pravobranilstva samoupravljanja, sodišča združenega dela, sindikalnih organov občine, republike in drugih pristojnih družbenih organov.

Na podlagi svojih ugotovitev sprejememo v sindikatu potrebne sklepe za ustrezne politične akcije, ki naj omogočijo odpravljanje slabosti oziroma rešitev problemov.

6. Posebno pomembne so pravice, dolžnosti in odgovornosti sindikata glede samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov. Na vseh ravneh samoupravnih in družbene organiziranosti sodelujemo sindikati v samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju, v oblikovanju samoupravnih sporazumov ter družbenih dogovorov in v njihovem uresničevanju.

Pobude in predloge za sklenitev samoupravnega ali družbenega dogovora za njegove spremembe ali dopolnitve lahko da vsaka organizacija sindikata ali zveze sindikatov.

Sindikat je podpisnik vsakega samoupravnega sporazuma, s katerim se urejajo medsebojna razmerja delavcev pri delu ali s katerim se določajo osnove in merila za razporejanje dohodkov in delitev osebnih dohodkov.

Statutarna razmejitev pristojnosti na podpis samoupravnega sporazuma ali družbenega dogovora je taka:

- osnovna organizacija sindikata — samoupravni sporazum v okviru temeljne organizacije združenega dela ali delovne skupnosti ter v okviru delovne ali sestavljene organizacije združenega dela. Preden osnovna organizacija podpiše sporazum, mora o njem dobiti mnenje občinske organizacije sindikata ali zveze sindikatov. To mnenje upošteva ali ne, vendar ga mora dobiti, da bi tako ocenila, ali samoupravni sporazum ustreza interesom njenega članstva in tudi širšim razrednim interesom.

- Postopek za ponovno obravnavanje že sklenjenega samoupravnega sporazuma lahko začne vsaka organizacija sindikata ali zveze sindikatov, če meni, da so z njim kršene samoupravne pravice delavcev, ki jih združuje ali družbenoekonomski odnosi določeni z ustavo in zakonom o združenem delu.

- Če sindikalna organizacija po usklajevalnem postopku s predlagatelji sklene, da ne bo podpisala samoupravnega sporazuma, mora o njej začeti spor pred sodiščem združenega dela.

7. Vse naloge sindikata v zvezi s samoupravnimi splošnimi akti (vključno z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi) so politične in ne administrativno tehnične narave. Zato mi v sindikatu in naših organih nismo dolžni sami pripravljati, razmnoževati in razdeljevati gradiva itd., pač pa je to naloga strokovnih služb tako v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, kot na ravni družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti.

Pri nas smo v skladu z zakonom o združenem delu pripravili sezname vse obstoječih samoupravnih aktov, katere bo potrebno dopolniti ali na novo izdelati. V pripravi je program dela, kako se bomo pri nas lotili izdelave samoupravnih splošnih aktov.

IX. SINDIKAT V REŠEVANJU »SKUPINSKIH« SPOROV, KI JIH NI BILO MOGOČE REŠITI PO REDNI POTI

1. V sporu, ki nastane pred delavci posameznih delov delovne organizacije ali med organi na različnih ravneh, ki ga ni bilo mogoče rešiti po redni poti, imajo delavci pravico in dolžnost svoje zahteve postaviti preko sindikata in sicer:

- preko osnovne organizacije sindikata, če gre za spor v TOZD ali delovni skupnosti;

- preko osnovne organizacije sindikata in preko konference osnovnih organizacij sindikata, če gre za spor dveh ali več TOZD oziroma delovne skupnosti delovne organizacije;

- preko osnovne organizacije sindikata in preko sindikalnega koordinacijskega odbora, če gre za spor med delavci iz dveh ali več delovnih organizacij v okviru iste SOZD itn.

2. Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata začne postopek na lastno pobudo ali na zahtevo delavcev pred pristojnim organom družbenopolitične skupnosti. Če gre za spor, ki presega TOZD, začne postopek izvršni odbor osnovne organizacije sindikata skupaj s pristojnim organom sindikata na ravni delovne organizacije, občine ali republike. Ta dva organa določita osnove in ukrepe za rešitev spora.

3. Če delavci ali sindikat niso zadovoljni s potekom in načinom reševanja spora v TOZD, DS (delovne skupnosti), delovni organizaciji, zahteva izvršni odbor osnovne organizacije sindikata od skupščine ustrezne družbenopolitične skupnosti, naj obravnava zahtevo delavcev, zaradi katere je nastal spor. Pri tem lahko predlaga ukrepe (npr. razpust delavskega sveta, odstranitev poslovnega organa ali delavcev, ki opravljajo vodilne funkcije, če je nastal spor zaradi njihovega nepravilnega dela, ravnanja itd.).

2. Vse naloge sindikata v zvezi z reševanjem skupinskih sporov (sem uvrščamo tudi »prekinitev delca«) so nujne in jih je potrebno odpravljati hitro in učinkovito.

Če delavci drugače ravnaajo, kot je zapisano (člen 636—640), so naredili disciplinski postopek in je zanj predvidena kazen (sankcija). To pomeni, da smo

dolžni ravnati v okviru demokratičnih odnosov.

X. SINDIKAT V SISTEMU OBVEŠČANJA

Opredelitev ZKJ o obveščanju so konkretizirane v zakonu o združenem delu, kar je skladno z načeli ustave. To pomeni, da je ustvarjanje notnega sistema obveščanja prava rešitev.

1. Obveščanje delavcev kot ga zahteva zakon o združenem delu je predpogoj za celovito uresničevanje samoupravljanja v smislu resnične oblasti delavcev nad pogoji, sredstvi in rezultati dela. Na področju obveščanja ima sindikat predvsem te naloge:

- Spremlja uresničevanje določb zakona o združenem delu v zvezi z obveščanjem delavcev, ugotavlja morebitne pomanjkljivosti in zahteva od samoupravnih in poslovodnih organov, da te pomanjkljivosti odpravijo.
- Daje pobude na področju obveščanja delavcev.

- Sodeluje v sistemu obveščanja tako, da na sindikalnih članskih sestankih prek sindikalnih skupin in drugih oblik izpopolnjuje obveščeno z ugotovitvami, pripombami in predlogi sindikalnih organov. Sindikat sodeluje tudi pri upravljanju internega časopisa in z objavljanjem ustreznih obvestil.

2. Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata ali sindikalna konferenca lahko zahteva od samoupravnih in poslovodnih organov obvestila o kateremkoli vprašanju ali problemu s področja poslovanja, samoupravljanja itd.

2. Če izvršni odbor osnovne organizacije sindikata ali konferenca osnovnih organizacij na ravni delovne organizacije oceni, da samoupravni, poslovodni ali drugi organi ne izpolnjujejo svojih dolžnosti obveščanja, zahteva odpravo pomanjkljivosti, benem pa lahko odloča tudi o drugih ukrepih (npr. zahteva uvedbo disciplinskega postopka zoper poslovodni organ, drugega vodilnega delavca itd.).

V navedenih tezah je očitnih samo nekaj poglobljenejših področij sindikalne aktivnosti v smislu zakona o združenem delu. Upoštevati pa je potrebno tudi druga področja in naloge, katere bomo bolj celovito obdelovali na letni konferenci osnovnih organizacij sindikata v januarju.

Sabol

SINDIKALNA LISTA 1977

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je dne 20. decembra 1976 sprejel sindikalno listo za leto 1977. Osnutek sindikalne liste je bil dan v razpravo v osnovne organizacije in v občinske odbore sindikata v mesecu oktobru 1976. Določila sindikalne liste 1977 se uporabljajo od 1. 1. 1977 dalje. Vendar zaenkrat ta sindikalna lista za nas še nima neposredne pravne veljave. V naše splošne akte jo bomo lahko vgradili, če se bomo tako odločili šele potem, ko bo postala sestavni del samoupravnega sporazuma kovinske in elektro industrije, katerega udeleženec je tudi naša delovna organizacija.

Več o določilih sindikalne liste, oziroma o novostih, ki jih prinaša glede na prejšnje leto, bomo napisali v naslednji številki našega časopisa.

Transport naših izdelkov

Litostroj je podjetje z raznoliko individualno proizvodnjo, zato ni presenetljivo, da imamo tudi veliko izdelkov, ki zahtevajo zaradi svoje velikosti in specifičnosti posebno študijo o prevozu. O tem pričča že samo dejstvo, da smo samo v letu 1976 zaprosili Železniško gospodarstvo Ljubljana (pri Direkciji za transport) za 52 izrednih pošiljk. Obenem pa smo v lanskem letu odpravili tudi 86 izrednih pošiljk po cesti. Ta dva podatka kažeta, da se uvrščamo med tista podjetja, ki imajo pri zunanjem transportu najvišji odstotek izrednih prevozov. Predvsem zaradi povečane izvoza pa se je število tovrstnih prevozov v zadnjih nekaj letih močno povečalo. Temu je vzrok tudi posebna vrsta embalaže, ki jo terjajo izdelki, ki jih pošiljamo po morju, saj se s tem bistveno poveča teža izdelka.

Prve podatke o objektu, ki ga je potrebno odposlati, dobimo največkrat iz naših poslovnice v PS, včasih pa iz tozda IRRP. Pri tem je zelo pomembno, da dobimo že na začetku točne in dokončne podatke, saj vsakršno kasnejše spreminjanje risb ali detajlov pomeni le še dodatne stroške. Velik pomen pri tem igra tudi čas, saj smo pogosto v veliki časovni stiski. Glede na zamude že pri sami izdelavi objekta skušamo pri prevozu nadoknaditi vsaj nekaj izgubljenega časa.

Sam transport je dandanes že marsikomu velika uganika. Slovenska podjetja so v preteklih letih izdala za transportne stroške poprečno 30% vrednosti. To pa je gotovo cena, nad katero se velja zamisliti.

V Litostroju težimo za tem, da bi čim več izdelkov pošiljali po železnici, saj so ti prevozi cenejši, s tem pa tudi na vsak način pomagamo ŽG pri njegovih gospodarskih težavah. Vendar pa vseh izdelkov ni mogoče pošiljati po železnici in to zaradi prevelikega profila ali pomanjkanja časa. Zato se obračamo tudi na poslovnice, ki se ukvarjajo s cestnimi prevozi. Najpogosteje je to VEKTOR-FIP, ki ima med

nje cestnih podjetij SRS za dovoljenje za izredni prevoz s spremstvom. K prošnji moramo poleg podatkov predložiti še plan poti ni to vsaj pet dni pred odpremo izdelka.

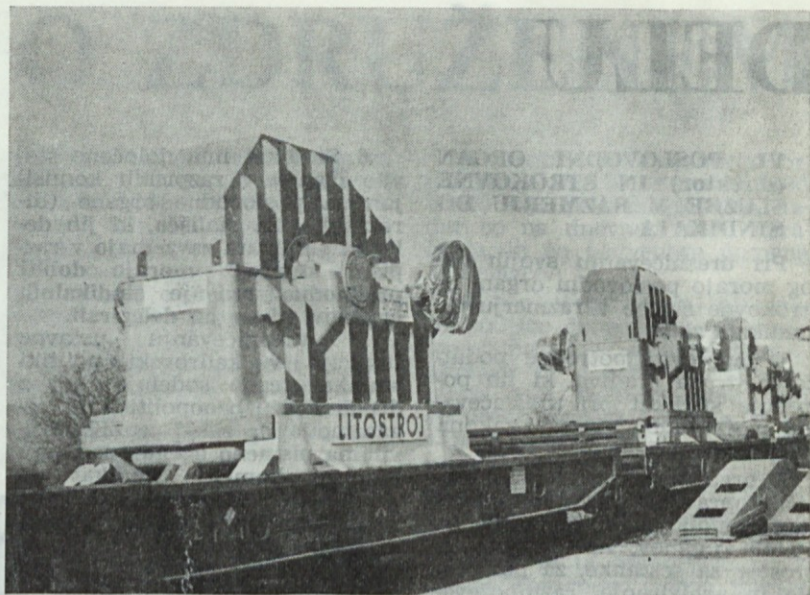
2. Če je tovor širši od 4000 milimetrov pa moramo prošnjo za prevoz nasloviti na poslovno združenje vsaj 20 dni prej. RSNZ nam določi pogoje, pod katerimi kasneje poteka prevoz in tudi določi civilno spremstvo in spremstvo PM-UJV. Taki prevozi so lahko zelo dolgotrajni, saj v obeh primerih velja zakonsko določilo, da ne sme biti tovrstnih prevozov od petka popoldne do ponedeljka dopoldne in ob konicah.

ŽELEZNIŠKI PREVOZI

Izrednemu prevozu po železnici pa moramo zaradi manjšega gabarita posvetiti še več natančnosti in časa. Vlogo z izdelanim železniškim normativom (vris v gabaritno mrežo) pošljemo za pošiljke v domačem prometu 14 dni pred prevozom, za tujino pa 30 dni. Če je tovor izredno zahteven, moramo najeti tuje železniške vagone, za kar moramo zaprositi za dovoljenje že 45 dni prej. Imamo pa celo primere (preoblikovalni stroji za ZSSR),

mesto in nazaj prav toliko časa, kot ga porabi železnica za prevoz izdelka deponije do 575 km oddaljenega Beograda. Temu je vzrok stalna zasedenost našega industrijskega tira, ki pa bi moral biti arterija notranjega transporta. Problem bi bil prav gotovo manjši, če bi imel oddelek odpreme svoje prostore izven proizvodne hale, saj tja dejansko ne spada. Menim namreč, da bi morali, upoštevajoč povečanje proizvodnje s še večjimi gabariti v naslednjih letih, razmisliti tudi o tem. V bodoče moramo delovati predvsem v smislu integralnega in usklajenega transporta, kakršnega nam narekuje današnji čas.

Janez Prvinšek

Prevoz reduktorjev v cementarno Anhovo — tokrat je šlo po železnici

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE

Razvoj združenega podjetja

Organi ZPS so delovanje te sestavljene organizacije združenega dela prilagodili novemu zakonu o združenem delu. Ob tem so pripravili teze, ki so jih dali pred kratkim v javno razpravo. V zvezi s tem smo zaprosili dr. SVATA ZUPANA, profesorja ZPS za kratek pogovor.

V javni razpravi so teze o nadaljnjem razvoju ZPS. Kateri so bili vzroki za to, da se v okviru ZPS začne razprava o razvoju ZPS na podlagi teh tez?

Težnje delavcev v slovenski strojegradnji, da se tej panogi prizna tista vloga, ki ji gre v vsakem razvitem gospodarstvu glede na njen pomen za razvoj vsega gospodarstva, saj ta panoga proizvaja sredstva za delo za vse veje gospodarstva, je našla svojo konkretizacijo v samoupravni sporazumu o združitvi dvanajstih delovnih organizacij v Združenem podjetju strojegradnje. Ustanovitev ZPS je predstavljala novo kvaliteto v pravilnem pojmovanju združenega dela in sredstev in je že našla odmev v širši družbeni skupnosti in nazadnje v tem, da smo skupaj podpisali družbeni dogovor o temeljih plana razvoja SRS. Vendar smo v svojem dokazu, da smo pri združevanju v ZPS pustili marsikatero stvar neseđanem delu prišli do zaključene, deloma tudi zato, ker mnogo vsebinskih vprašanj ni bilo rešenih. Glede na to, da so se te stvari pojavile v široki diskusiji v zvezi s novim zakonom o združenem delu, kateremu primerno bomo morali tudi vsebinsko opredeliti delovanje ZPS, smo se odločili, da izoblikujemo teze o nadaljnjem razvoju ZPS, ki odpirajo vprašanja vsebine te združitve in njene, tej vsebini ustrezne samoupravne in poslovne organiziranosti.

Katere so glavne značilnosti teh tez?

Dosedanje delovanje in ravnanje v ZPS je kazalo nekatere značilnosti, ki so tuje pravilni interpretaciji smiselnosti sestavljene organizacije združenega dela. Priznati pa moramo, da smo sprožili proces pravega združevanja dela in sredstev, kar kaže sistemsko rešeno vprašanje dela amortizacije v okviru ZPS. Po našem mnenju ni bila povsod dojeta misel o vsebini in pomenu te oblike združenega dela in vse preveč je prevladovalo mnenje, da je ZPS nekaj izven nas. Temu primerno je bilo obnašanje, ki sicer formalni enotnosti ni dajalo ustrezne enotnosti v obnašanju in nastopanju. Deloma je to razumljivo, da v gospodarski organizaciji upravičeno vsakdo gleda v prvi vrsti na svoje neposredne interese v okviru lastne delovne organizacije. Ozirati pa se je seveda treba

tudi na to, ali je interes celote več vreden od interesa sestavnega dela te celote. Brez dvoma pa je dejstvo, da ni bilo realnih in jasnih opredelitev o interesih celote, tj. o interesih, ki bi se lahko uresničili samo v okviru ZPS.

Druga značilnost omenjenih tez pa je v tem, da nakazujejo osnovno zamisel organiziranosti ZPS. Pri tem moramo odločno poudariti, da bistvo tez in modrovanje o organiziranosti, oziroma kakor se velikokrat sliši v profesionalizaciji v ZPS, ker stojimo na stališču, da je v prvi vrsti važna vsebina in da je organiziranost ali oblika le njena posledica oziroma, da je pogojena z vsebino nekega organizma.

Kaj razumete pod vsebino ZPS?

Vsebinsko sestavljene organizacije združenega dela opredeljuje že sam zakon o združenem delu, ki pravi, da se delovne organizacije lahko združijo v tako obliko združenega dela, če so v njih proizvodni programi medsebojno povezani ali tako, da delovne organizacije svojo proizvodnjo vertikalno poverjujejo (ene izdeluje repromateriale, druga komponente, tretja finalne izdelke). Delovne organizacije sicer podobnim proizvodnim programom se lahko tudi združujejo na principu delitve dela, specializacije, skupnega razvoja ali podobno. Struktura proizvodnih programov delovnih organizacij ZPS kaže, da gre pri vsebini ZPS za drugi primer. V zvezi s tem nas čaka še mnogo dela, ki pa ga ne smemo povezovati s preteklostjo, ampak usmeriti svoje napore v razvojne programe s smelim prehodom na zahtevnejšo proizvodnjo, tj. na tako imenovano razvojno raziskovalno intenzivno proizvodnjo. Seveda se v zvezi s tem nakazuje vprašanje o nadaljnjem povezovanju v okviru ZPS in izven ZPS.

Pri tem pa poudarjamo, da združevanje v ZPS ne pomeni znikanje obstoja dosedaj samostojnih organizacij združenega dela, ampak novo kvaliteto, ki zaradi združenega dela in sredstev za doseganje večjih in boljših poslovnih rezultatov.

Kako je zamišljena nadaljnja organiziranost ZPS?

Sicer moramo ugotoviti, da se je v predhodnem obravnavanju

vprašanje razvoja ZPS vse preveč poenostavljalo in reduciralo na organiziranost ZPS, pa še to le na tako imenovano profesionalizacijo in celo na nivo nominacije. Toda pri tem organizacija ni sama sebi namen, ampak le sredstvo za doseganje boljših delovnih uspehov.

Kolikor bomo našli primerno vsebino delovanja ZPS, bo to delovanje treba primerno organizirati. Samo samoupravljanje kot en vid organiziranosti pa so agende organizacije. Vse one agende, ki neko organizacijo predstavljajo v nekem gospodarskem prostoru, imenujemo poslovodstvo. Jasno je, da je poslovodstvo v svojem funkcioniranju odvisno od pravic in dolžnosti, ki so mu dodeljene s samoupravnim sporazumom o združitvi. V našem primeru bo to odvisno od vsebine delovanja ZPS. V vsakem primeru bo poslovodstvo izvajal ustrezan organ s pomočjo delovne skupnosti. Delovna skupnost, ki bo glede na vsebino ZPS, v glavnem opravljal naloge kreatorja, koordinirja in izvrševalca poslovske funkcije na področju marketinga, razvoja, programiranja, planiranja, financiranja, kadrovanja in drugih splošnih zadev, bo vključevala najboljše strokovnjake za določena področja in ne bo številčno močna. Zasedenost delovnih mest bo odvisna od obsega opravljenega posameznega področja.

Iz vašega odgovora izhaja, da je še prezgodaj govoriti o zasedbi delovnih mest.

Vsekakor. Razvoj ZPS ni personalno vprašanje, ampak vprašanje odločnosti delovnih organizacij, ki so ta ZPS ustanovile, da združene dosežejo več, kot zmore vsaka od teh delovnih organizacij sama doseči. Res, da v skrajni konsekvenci delo opravljajo ljudje in da je tudi od njih odvisen končni uspeh, vendar je treba najprej opredeliti, katero delo se bo opravljal v ZPS.

V kakšnem času lahko pričakujemo uresničenje prej omenjenih tez?

Predvideno je, da bodo vse delovne organizacije v svojih organih in vse družbenopolitične organizacije razpravljale o teh težah še letos. Po sprejetju vseh mnenj bomo izdelali osnutek dopolnjenega samoupravnega sporazuma o združitvi v ZPS in ga predali v javno razpravo do marca 1977. Sprejemanje pričakujemo do konca junija 1977.

Tovarišu dr. Zupanu se za sodelovanje v razgovoru najlepše zahvaljujemo. Vsem sodelavcem našega delovnega kolektiva pa priporočamo, da se aktivno vključijo v razprave o razvoju ZPS.

Prevoz po cesti od Litostroja do HE Varaždin

28. poslovalnicami v Ljubljani edini svojo lastno specializirano filialo.

CESTNI PREVOZI

Postopek za izdajo dovoljenja za izredni prevoz po cesti je zelo zapleten in je odvisen od stopnje prekoračitve cestnega gabarita in od prepustnosti objektov na dani relaciji. Tu lahko navedem primer avto ceste Ljubljana-Zagreb, ki ima 53 nadvozov različnih višin, za vsak zahtevnejši prevoz pa je treba naročiti še ekspertize (statični izračun) za 7 mostov.

Če je celotna kompozicija (tovor + vozilo) prekoračena (če je širša od 2500 mm, višja od 4000 milimetrov daljša od 18.000 mm in težja od 40 ton), so potrebna za prevoz posebna dovoljenja:

1. Do 4000 mm širine tovara moramo prositi Poslovno združe-

ko smo poslali vlogo že 60 dni prej, dovoljenje pa smo dobili šele po 92 dneh. Zato si že dalj časa prizadevamo, da bi nam ŽG Ljubljana omenjene roke skrajšalo, vendar je bilo to do sedaj brezuspešno.

PROBLEM NOTRANJEGA TRANSPORTA V LITOSTROJU

Ta problem je v tovarni že dalj časa znan. Notranji in zunanji transport sta močno povezana, saj si sledita in sta navzoča pri vsaki odpravi. Današnji čas nam narekuje, da izkoriščamo najodobnejše metode transporta — od uporabe modernih manipulacijskih sredstev, kot so palete, kontejnerji, ro-ro sistem, igluji, vse do sedaj zelo popularnih »nočnih skokov«.

Vendar pa se dogaja, da porabi ekipa IVET za dostavo vagonov iz deponije na nakladalno

SREČANJA OB NOVEM LETU

Ob prehodu starega v novo leto se pred člane komisije za socialna vprašanja in družbeni standard postavlja posebna naloga. Obiskati morajo vse člane kolektiva, ki so že dalj časa v bolniškem staležu, in vse sodelavce, ki so nas morali zapustiti zaradi posledic nesreče pri izvrševanju delovnih nalog.

Člani komisije so obiskali 37 sodelavcev, ki so v bolniškem staležu dalj časa. Po sklepu komisije so bili vsi obiskani bolniki obdarovani s paketom v vrednosti 200 din. Vsi tisti pa, ki so v bolniškem staležu več kot leto dni in prejemajo ta čas nižje nadomestilo kot 2500 din, pa so prejeli še 500 din. Ob obisku na domu so člani komisije ugotavljali tudi razmere, v katerih bolniki žive in na osnovi ugotovitev in podanih poročil bo komisija že v mesecu januarju razpravljala o dodelitvi denarne pomoči vsem, ki so jo potrebni v skladu z določili Pravidnika o dodeljevanju solidarnostnih pomoči.

Ob novem letu smo obiskali tudi sodelavce, ki jim je delovno razmerje pri nas prenehalo zaradi nesreče na delovnem mestu ali zaradi poklicnega obolenja. Na Dolenjskem smo obiskali

Alojza Štamcarja, do katerega smo pešali več kot eno uro, do Janeza Pajka pa smo kljub hudi poledici prišli brez posebnih težav. Na Štajerskem smo obiskali Štefana Kovača, ki je potožil nad tegobami, ki jih je imel v letu 1976, in Ivana Božiča, ki mu kljub težavam ne manjka optimizma. Pravi, da zvečer ne gre iz hiše, ker je »predragocen« in se boji, da bi mu kdo ne »ukradel« noge. V Ljubljani pa smo obiskali Edvarda Ostanka, Antona Pečka, Cirila Stenko in Venčeslava Cafuta, ki se je med vsemi najbolj razveselil sodelavca iz odpreme, ki smo ga ob obisku povabili s seboj.

Vsi obiskani so nam naročili, da posredujemo njihove zahvale za izkazano pozornost in prejeta darila. Vsem članom kolektiva pa žele v letu 1977 veliko delovnih uspehov in osebne sreče.

Člani komisije pa tudi niso pozabili na sodelavce, ki so se pri izvrševanju delovnih nalog smrtno ponesrečili. V podjetje smo povabili še nepreskrbljene otroke teh delavcev.

Našemu vabilu se je odzvala Julijana Šinček, ki je pred dvajsetimi leti, kmalu po očetovi smrti prijočila na svet. Z deklico smo se srečali prvič. Očke so ji žareli v strahu in pričakovanju novega in neznanega. Velika tovarna, v kateri je delal njen oče, je za njo neznanka. Veliko je slišala o njej, a še vedno premalo, da bi jo poznala. Ob priliki in ko bo to njena želja, ji bomo razkazali tudi naše obrate in jo seznanili z delovnimi pogoji v njih. Toda za to je še dovolj časa, saj je Julijana sedaj še učenka 5. razreda osnovne šole Hinka Smrekarja. Predno si bo izbirala svoj poklic, smo prepričani, da bo tudi o Litostroju vedela več.

Julijana je prav dobra učenka in v šolo rada hodi. Nadvse rada drsa in je svoje krstne predstave prestala že v pretekli zimski sezoni. Tudi poje rada, vendar to samo doma. In koga ima najraje? Seveda staro mamo in triletnega bratca. Ta ji včasih ponagaja, kar pa ni prav nič čudno, saj je v enosobnem stanovanju premalo prostora, da bi lahko imel vsak član petčlanskega gospodinjstva svoj kotiček. Drugače pa se Julijana in njena mamica ne pritožujeta. Veseli in prijetno presenečeni sta, da se ju še spomnimo in Julijano ob novem letu obdarimo.

V razgovoru smo njeno mamico seznanili s tem, da bo v letu 1977 Julijana lahko, po Samoupravnem sporazumu o izobraževanju in štipendiranju v delovni organizaciji TZ Litostroj prejela mesečno pomoč in sicer ves čas rednega šolanja, brez kasnejše obveznosti do delovne organizacije.

Julijana Šinček si bo ob priliki ogledala tovarno, kjer je nekoč delal njen oče

Ob novem letu smo povabili v podjetje tudi Alojza in Ireno Medved. Nesporazum pa je povzročil, da se žal z njima nismo srečali. Poiskali smo ju kar med šolarji drugega in sedmega razreda osnovne šole Hinka Smrekarja, kjer smo tudi njima izročili kuverti z 1000 din, paketa v vrednosti 200 din, litostrojski koledar, značko in blok. V razgovoru z njuno mamico smo izvedeli, da sta Irena in Alojz dobra učena in mamica z njima glede tega nima težav. Alojz pa prevzame nase že marsikatero breme in skrb za mlajšo sestrico. Tudi njuno mamico smo obvestili, da bosta otroka v letu 1977 lahko prejela denarno pomoč ves čas med rednim šolanjem.

Ob tej priliki se vsem članom komisije za socialna vprašanja in družbeni standard zahvalujemo za sodelovanje v letu 1976 in želimo, da bi tako sodelovali tudi vnaprej.

M. K.

NEKAJ NOVIH NALOG IZ SOCIALNEGA VARSTVA

Področje socialnega varstva in družbenega standarda obsega naloge, ki so neposredno povezane s skrbjo družbenopolitičnih organizacij, predvsem sindikata, za zboljšanje razmer na omenjenih področjih. Sindikat že zdavnaj ni več to, kar si še vedno nekateri predstavljajo — nabavljalec ozimnic in blaga po znižanih cenah. Ena izmed pomembnih nalog sindikata je osveščanje svojih članov, da aktivno sodelujejo na vseh področjih, na primer na področju stanovanjske izgradnje, varstva, vzgoje in izobraževanja zdravstvenega varstva, prehrane, rekreacije, prevoza na delo in podobno. Dosedanja prizadevanja na vseh področjih so precejšnja, vendar bi morala biti aktivnost sindikata še marsikje bolj opazna. Kolektiv in sindikat, naj kar največ pozornosti in skrbi posvetita zboljšanju zdravstvenega stanja naših delavcev.

Izguba delovnih dni zaradi bolniških izostankov (5,22 odst.) sicer še ni tako kritična, da bi morali zaradi tega biti plat zvona, vendar si moramo prizadevati, da se ne dvigne.

V okviru sindikata imamo vpeljeni dve preventivni obliki skrbi za zdravstveno stanje delavcev, in sicer preventivno letovanje in klimatsko zdravljenje. Tema dvema oblikama naj bi se v letu 1977 pridružila še tretja, tridnevni preventivni pregledi v zdravilišču Radenci. Bolezni srca in ožilja so v Litostroju na prvem mestu po pogostosti obolenj. Z ozirom na to, da taka obolenja pogosto terjajo dolgotrajno zdravljenje (285 bolnikov z bolniškim staležem 24.318 delovnih ur) in dvigujejo odstotek bolniškega staleža, pogosto pa zapuščajo tudi invalidnost, menim da bi morali preventivi na tem področju posvetiti vso skrb. Čeprav so obolenja srca in ožilja po številu bolnikov šele na petem mestu, pa so bolniki z ozirom na trajanje bolniškega staleža na prvem mestu. Najpogosteje prihaja do obolenj srca in ožilja v starostni dobi, ko naj bi bil človek na višku svojih ustvarjalnih moči. Zato menim, da bi morali s takimi pregledi pričeti pri vseh delavcih v starosti od 40. leta naprej in bi jih ponavljali vsakih pet let. Tudi ostala obolenja bi zahtevala večjo pozornost, tako obolenja dihal, ki so za nesrečami na drugem mestu, nato obolenja kosti, mišic in sklepov, obolenja prebavil in drugega.

Na visok odstotek izgubljenih delovnih dni zaradi bolniškega staleža vplivajo nedvomno težki delovni pogoji in tudi neurejena in neprimerna prehrana. Imamo 769 bolnikov z obolenji prebavil in bolnike z obolenji notranjih organov, kar nedvomno zahteva, dietno ali vsaj primerno prehrano. Skrbeti moramo torej, da jo čim bolj izboljšamo in uredimo. Znano nam je tudi, da okrog 400 delavcev odhaja od doma v tako zgodnjih jutranjih urah, oziroma skoraj sredi noči, da si zajtrka ne morejo privoščiti. Za take delavce, ki na primer prihajajo iz več kot 50 km oddaljenih krajev, bi bilo treba morda razmisliti o dodelitvi brezplačnega zajtrka, ki bi ga dobili ob prihodu na delo. Tako nastale stroške bi krili iz sredstev regresa za prehrano med delovnim časom. Prepričana sem, da med nami ne bi bilo nikogar, ki se s takim predlogom ne bi strinjal!

Tudi skrb za boljše delovne pogoje ne bi smela biti zanemarjena. Prizadevati bi si morali, da se težka fizična dela čim bolj zmanjšajo in da se povsod, kjer je to mogoče, človeška moč nadomesti z močjo strojev. Pogostost obolenj mišic in sklepov nam narekujejo skrb tudi na tem področju. Nedvomno pa člani sindikata ne smemo zatiskati oči pred največjim problemom, to je pred nesrečami izven dela in na delovnem mestu, ki so po pogostosti primerov (3631) in izgubljenih delovnih dnevih (17.417 dni) na prvem mestu. Res je, da je marsikatero nesrečo kriv subjektivni faktor, predvsem alkohol. Sentimentalnost pri preganjanju tega zla, ki zmanjšuje delovno sposobnost, ruši socialne odnose v družini in družbi, bi nam morala biti tuja. Zavedati bi se morali, da je taka sentimentalnost lažna in več škodi kot koristi.

Podpora članov sindikata je pri odpravljanju tega zla pomembna. Prav tako bi morali dosledno izvajati vse zahteve varnega dela in kršilce tudi kaznovati.

Poleg področja zdravstvenega varstva ima sindikat na skrbi še področja, ki jih moramo reševati skupno in vse odgovornosti in iniciative ne bi smeli puščati strokovnim službam. Eno takih področij je področje zaposlovanja invalidov, letovanja in podobno.

Tudi skrb za primerno usposobljenost na samoupravnem ali strokovnem področju ne bi smela zaostajati, kajti le dobro poučen in informiran delavec je lahko tudi uspešen upravljalec.

Magda Kreft

Zahvala Posočja

Vas Podbela, ki jo je razdejal potres je danes popolnoma novo naselje

Po majskem potresu smo Litostrojski namenili za potresno področje neobdavčni dohodek enega dne — 679.158 dinarjev.

Od tega smo nakazali 600.000 din delovni organizaciji Salonit v Anhofem za cement (za to vsoto je poslal na potresno območje 704 ton cementa), ostanek od enodnevnega zaslužka, to je 79.158 din pa smo nakazali na žiro račun Gostol — TOZD Tolmin.

Po drugem potresu, ki je bil sredi septembra, smo takoj poslali 5 stanovanjskih prikolic v vrednosti 170.293 din, na žiro račun pa smo nakazali preostalnih 609.239 din; tudi to je bil dohodek enega delovnega dne v Litostroju. (Stanovanjske prikolicе so nam že vrnili in jih bomo lahko uporabljali med počitnicami). Naš skupni prispevek za pomoč ljudem na potresnem področju je torej skupaj 1.458.791 dinarjev.

S POTRESNEGA PODROČJA SMO PREJELI ZAHVALO, KI VAM JO POSREDUJEMO V NEKOLIKO SKRAJŠANI OBLIKI:

Tolminsko občino je prizadel maja 1976 potres, ki je povzročil ogromno škodo na stanovanjih, gospodarskih in komunalnih objektih. Potres je zlasti povzročil škodo v vaseh na levem bregu Soče, v Kobarižu, Breginjskem kotu in v vaseh proti Bovcu. Dodatno škodo in še večje probleme nam je povzročil potres 11. in 15. septembra, ki je zlasti v nekaterih vaseh poškodoval še tisto, kar bi se dalo popraviti.

Pričeli smo z izgradnjo 475 montažnih stanovanjskih objektov in 30 večnamenskih montažnih objektov, saniramo pa tista stanovanja ki so bila še uporabna.

Pomoč je prihajala iz vseh krajev. V akcijo obnove Posočja so se vključili vsi delovni ljudje in občani naše republike. Tudi iz sosednjih, bratskih republik so nam priskočili na pomoč z materialom in denarjem.

V Posočju so v poletnih dneh delovale mladinske delovne brigade iz raznih krajev naše domovine. Od prvih dni je na našem območju na najkritičnejših mestih in pri najtežjih delih prisotna JLA.

Ponovno je bila izpričana solidarnost do ljudi in krajev, ki jih je prizadela nesreča. To pa pomeni mnogo več, kot samo delovni učinek, ki je bil in bo izredno pomemben. To je dokaz zavesti in predanosti samoupravni službi, ki človeka ne pusti v stiski nikdar samega. Ko smo videli, da ste z nami in da nam pomagata, se nam je vrnila samozavest. Ne najdemo besed hvaležnosti za to, ker beseda ne more povedati, kar človek občuti, ko v stiski ni sam.

Vljudno vas prosimo, da prenesete našo zahvalo in priznanje za pomoč, ki ste nam jo nudili, vsem članom vašega kolektiva.

Želimo vam mnogo uspehov pri vašem delu, da bi v letu, ki prihaja dosegli vse tisto, kar si želite in da bi člani vašega kolektiva doživeli čim več srečnih in prijetnih dni.

A. G.

GLASOVALI SMO ZA

Kaj je pomenila tolikokrat izrečena, tolikokrat zapisana in tolikokrat obkrožena besedica ZA občanom ljubljanskih občin v nedeljo 21. 11. 1976? Pomenila je 50 novih objektov in to 21 novih osnovnih šol in prizidkov, 20 novih vrtcev, 5 zdravstvenih domov in 4 domove za ostarele občane, ki bodo zgrajeni v prihodnjih 5 letih iz sredstev II. samoprispevka.

Občani Ljubljane so ponovno dokazali veliko solidarnost in zavest za prihodnji razvoj svojega mesta.

Na območju krajevne skupnosti Litostroj, kjer živi 5548 ljudi, je od 3445 volilnih upravičencev glasovalo 3069 volilcev ali 89%. Za samoprispevek se jih je opredelilo 2457, kar predstavlja 71,3% vseh volilnih upravičencev.

V šišenski občini, kjer živi 83.517 ljudi, je od 53.074 volilnih upravičencev glasovalo 48.375 volilcev ali 91,14%. Za samoprispevek se jih je opredelilo 50.718 volilcev ali 76,72%.

Primerjajmo te rezultate z referendumom za I. samoprispevek v letu 1971. V KS Litostroj se je izreklo za samoprispevek le 53,1% volilnih upravičencev, v občini Šiška pa 57,04%.

Zakaj so se občani na referendumu za II. samoprispevek odločili v večjem številu kot v letu 1971? Vsekakor je odgovor na dlani: videli so, da njihova sredstva iz I. samoprispevka, ki so bila združena v 5 letih, niso bila zaman, saj je že sezidanih 15 osnovnih šol (10 jih je v gradnji) in 13 vrtcev (12 jih je v gradnji). Zato tudi že sedaj vidijo, da bodo njihova sredstva v višini 15% od čistega osebnega dohodka pomagala v naslednjih petih letih zgraditi kar 50 objektov.

Litostrojčani in namizni tenis

Konec novembra je komisija za šport in rekreacijo pri občinski zvezi sindikatov Ljubljana-Siška organizirala ekipno tekmovanje občine v počastitev dneva republike. Tekmovanja, ki je bilo v dvorani NTK Ilirija, se je udeležilo 20 moških in 3 ženske ekipe in je bilo namenjeno samo neregriranim igralcem.

Tega tekmovanja se je udeležila tudi litostrojka moška ekipa in kljub oslavljeni sestavi zasedla 5. mesto. Prvo mesto je zaslužno osvojila ekipa Donita iz Medvoda, pred Iskro-Ten in ŠC-RSNZ. Pri ženskah je bila prva ekipa Leka, druga je bila Rašica in tretja Avtomontaža. Prve tri uvrščene ekipe v obeh konkurencah so prejele spominske plakete. Rezultati tekmovanja:

Moški — polfinalna skupina A:
Litostroj : Iskra-Ten 2 : 3

Litostroj : Viator 2 : 3
Iskra-Ten : Viator 3 : 2

Skupina B:
Donit : ŠC-RSNZ 3 : 2
Donit : Unitas 3 : 0
ŠC-RSNZ : Unitas 3 : 0

Moški finale:
Donit : Iskra-Ten 3 : 2
ŠC-RSNZ : Viator 3 : 0
Litostroj : Unitas 3 : 0

Končna razvrstitev:
1. mesto Donit
2. mesto Iskra-Ten
3. mesto ŠC-RSNZ

4. mesto Viator
5. mesto Litostroj
6. mesto Unitas

Ženske:
Rašica : Avtomontaža 3 : 1
Rašica : Lek 1 : 3
Lek : Avtomontaža 3 : 0

Končna razvrstitev:
1. mesto Lek
2. mesto Rašica
3. mesto Avtomontaža

EKIPNO IN POSAMEZNO PRVENSTVO LITOSTROJA V NAMIZNEM TENISU

Na ekipnem prvenstvu med tozdi Litostroja, ki je bilo v začetku decembra v dvorani NTK Ilirije, se je zbralo 20 ekip, ki so tekmovali po camp sistemu na izpadanje. Tekmovanje je bilo zelo zanimivo, zlasti polfinalne igre so bile zelo izenačene, tako da so se posamezni dvoboji končali z najtesnejšim izidom. Najboljšo igro je prikazala ekipa IRRP in zaslužno osvojila prvo mesto pred ekipo FI in ICL.

Pri posameznikih je bil najboljši Petronijević iz IRRP, ki je premagal vse tekmece in tako ponovil lanski uspeh, drugi je bil ing. Nišavić iz ICL, tretji pa Starman iz TOZD FI. Prve tri ekipe so prejele pokale, prvo-uvrščeni trije posamezniki pa odličja.

Rezultati tekmovanja:
Ekipna tekmovanja, polfinale:
TOZD ICL : TOZD IRRP 2 : 3
TOZD FI : TOZD PI 3 : 2

Ekipna tekmovanja, finale:
TOZD IRRP : TOZD FI 3 : 1

Vrstni red ekip:
1. mesto TOZD-IRRP
2. mesto TOZD-FI
3. mesto TOZD-ICL
4. mesto TOZD-PI

Rezultati posameznikov:
Nišavić : Petronijević 2 : 1
Starman : Šabec 2 : 1
Petronijević : Šabec 2 : 0
Nišavić : Starman 2 : 0
Nišavić : Šabec 2 : 0
Petronijević : Starman 2 : 0

ODŠLA STA V POKOJ

Zadnjega dne v letu 1976 sta končala z delom in šla v pokoj sodelavca JANJA KOŽELJ, medicinska sestra in tovariš STANE GRM, višji dentist, oba iz litostrojke obratne ambulante.

Tovarišica Koželjeva je nastopila službo 14. avgusta 1948 in je zadnja izmed tistih, ki so delali v ambulanti v prvem letu po otvoritvi. Poznala je vse delavce, ne samo na vitez, ampak tudi po imenu; še zadnjih deset let, ko je bila fluktuacija najvišja, je poznala skoro vse. Za vsakega je imela prijazno besedo in vedno je bila mirna, delala je kot ura. Ne samo sodelavcem, ampak tudi bolnikom bo žal zaradi njenega odhoda.

Tovariš STANE GRM je nastopil službo v zobni ambulanti Litostroj deset let kasneje — 1. maja 1958. Kmalu so pacienti spoznali njegovo mehko roko, ki je z občutkom obračala sveder, da so bile bolečine čim manjše. Marsikdo pravi, da bi bil ob zobe, če ne bi bilo tovariša Grma, ki je mnogokrat raje žrtvoval več časa za zdravljenje obolelega zoba, kot pa da bi ga izpulil. Pogrešali ga bodo pacienti, saj je za vsakega imel toplo besedo in zvrhano mero potrpežljivosti.

Obema — Janji Koželj in Stanetu Grmu želimo, da bi še veliko let uživala zaslužen pokoj.

Vrstni red posameznikov:

1. mesto Petronijević
2. mesto Nišavić
3. mesto Starman
4. mesto Šabec

ZA PRAZNIK DNEVA JLA V NAMIZNEM TENISU

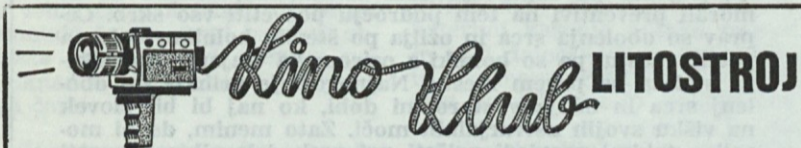
V počastitev 35. obletnice ustanovitve v JLA je bilo v dvorani NTK Ilirije v organizaciji komisije za šport in rekreacijo pri občinski zvezi sindikatov Ljubljana-Siška tekmovanje med vojašnico Boris Kidrič in najboljšima ekipama iz občine Ljubljana-Siška, Donitom iz Medvoda in Litostrojem. Glavni namen tega tekmovanja je bil zblizanje športnikov naše občine in pripadnikov JLA, obenem pa tudi skromna počastitev praznika naše armade.

Zmagovalec troboja je bila ekipa Borisa Kidriča, drugi je bil Litostroj, tretji pa Donit.

Rezultati so naslednji:
TZ-Litostroj : Boris Kidrič 1 : 3
TZ-Litostroj : Donit 3 : 2
Boris Kidrič : Donit 3 : 1

Končna razvrstitev:
1. mesto Boris Kidrič
2. mesto TZ Litostroj
3. mesto Donit

Rajko Šabec

5

Filmski kanal — to je vodilo filmskega traku, ki med snemanjem drsi skozi njega. Sestoji iz pomičnega in nepomičnega dela. Nepomični del je bližje objektivu in ima tako oblikovano vodilo, da ne dopušča filmu premikanje levo ali desno. Vodila so ob straneh, da ne poškodujejo emulzije na filmskem traku. Na filmskem kanalu je filmsko okence točne velikosti slike na filmu in skozi njega spušča kulisa sliko snemanega predmeta na emulzijo.

Z desne strani — proti perforaciji — v izbočenem nepomičnem delu je lovilka, ki je različnih oblik. Ta nam zapne v perforacijo 8,12... — krat v sekundi, kolikokrat želimo, in vsakokrat pomakne film naprej za eno sliko, nakar se zopet odpre in nam pusti, da filmski trak miruje. Ta operacija se ponavlja in se najlepše vidi, če kamero odpremo in jo požemo.

Lovilka je mehanično povezana s kuliso, ki je med objektivom in filmom. Obe sta strogo sinhronizirani in delujeta po naslednjih fazah.

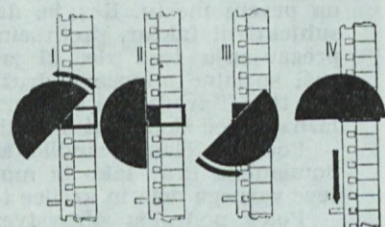
1. Kulisa se premakne in spusti žarke na emulzijo — film. Lovilka miruje.

2. Kulisa prehaja svojo pot in ne zapira poti žarkom, ki delujejo na emulzijo. Lovilka se premika izven dosega perforacije.

3. Kulisa je prekinila snod žarkov in s tem zaščitila emulzijo — film. Lovilka se je zapela v perforacijo in premaknila film za višino slike ter se odprla iz perforacije.

Ves čas prehoda filma skozi kanal je emulzija na filmskem traku na strani objektiva, tudi razdalja med objektivom in filmom je točno določena.

Vstop in obenem preprečevanje prostega premikanja filmskega traku v filmskem kanalu nam omogoči tako imenovani vhod v filmski kanal, to je premični del. Vhod se lahko za čas vlaganja filma vzame iz filmskega kanala ali pa se ga loči od njega.

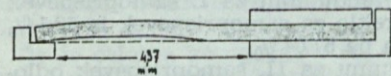
Faze delovanja kulise

6

Sprožilec: Spojen je s pogonskim mehanizmom za skokoviti pogon filma. S pomočjo dodatnih elementov lahko eksponiramo eno sliko za drugo (stop trik) ali sprožimo kamero iz daljave (daljinsko upravljanje).

Merilec: V kaseti imamo vseh 15 m filma in kazalec nam pokaže, koliko filma smo pri snemanju uporabili. To je spet prednost filma SUPER 8. Pri filmu 2x8 pa moramo paziti na zaščitni del, nakar imamo 7,5 m za snemanje, po obrnitvi filma se nam ponovi isto.

Hitrost snemanja: Enostavne kamere imajo hitrost snemanja 16 slik v sekundi, nekatere pa imajo tudi več hitrosti. Ustajalne hitrosti snemanja so 8, 12,

Filmski trak 2x8 pa se navija na kolute in ima na začetku in na koncu filma zaščitni del. Filmov med snemanjem ne smemo menjavati.

J. Prudič

16, 24, 32, 48 in lahko tudi več slik v sekundi. V novejšem času se uveljavlja hitrost 18 slik v sekundi. Glede na hitrost snemanja se menja tudi čas eksponiranja. Z menjanjem hitrosti se obenem uravnava tudi eksponiranje.

Pogon filmskega traku: Imamo dve vrsti pogona: vzmetni in elektromotorni. Pri vzmetnem pogonu navijemo vzmet, kar nam zadostuje za približno 30 do 45 sekund snemanja, elektromotorni pogon pa dobiva energijo iz baterijskih vložkov.

Kasete za filmski trak

Prvi 16-milimetrski filmi so imeli kasete za 10 m filmskega traku, po istem principu je izdelana tudi kasete za SUPER 8 v plastičnem ohišju. Kaseto lahko vzamemo iz kamere kjerkoli sredi filma, vstavimo drugo in po potrebi spet prvo, ne da bi s tem uničili film.

Filmski trak 2x8 pa se navija na kolute in ima na začetku in na koncu filma zaščitni del. Filmov med snemanjem ne smemo menjavati.

Litostrojki športniki med tekmovanjem

ZAHVALE

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste pospremili našega moža in očeta Antona Plešnika na zadnji poti ni mu darovali venec.

Zena Marija, sin Ivan in hčerka Marija z družino

Sodelavcem iz TOZD FI se iskreno zahvaljujem za podarjeni venec in izrečeno sožalje ob smrti mojega očeta. Zahvaljujem se tudi vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.

Rajko Marencé

Sindikalni organizaciji se zahvaljujem za denarno pomoč in za letoletno darilo 1000 din in 400 din.

Nikola Horvat

Ob težki izgubi mojega sina Frida Kranjca se kolektivu pločevinarne najlepše zahvaljujem za podarjeni venec in denarno pomoč.

Zalujoči oče Stanko Kranjc

Ob smrti mojega dragega očeta Leopolda Nadliška, se iskreno zahvaljujem vse sodelavcem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti in mu darovali vence in cvetje.

Leopold Nadlišek

Sodelavcem in sodelavkam iz skladišča standardnega orodja, se zahvaljujem za darilo in čestike ob moji 50-letnici.

Vinko Nučič

Glasilo delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5500 izvodov — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško, dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Oprešnik, Vukoslav Zivkovič, Leopold Solc, dipl. inž., Hrabroslav Premelč, Janez Stražišar, dipl. inž., Milan Jurjavčič, Ivan Elikan.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Elikan, tehnični urednik Estera Lampič.

Telefon uredništva 56-021 (h.c.) interna 246 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska Tiskarna LJUBLJANA 1976

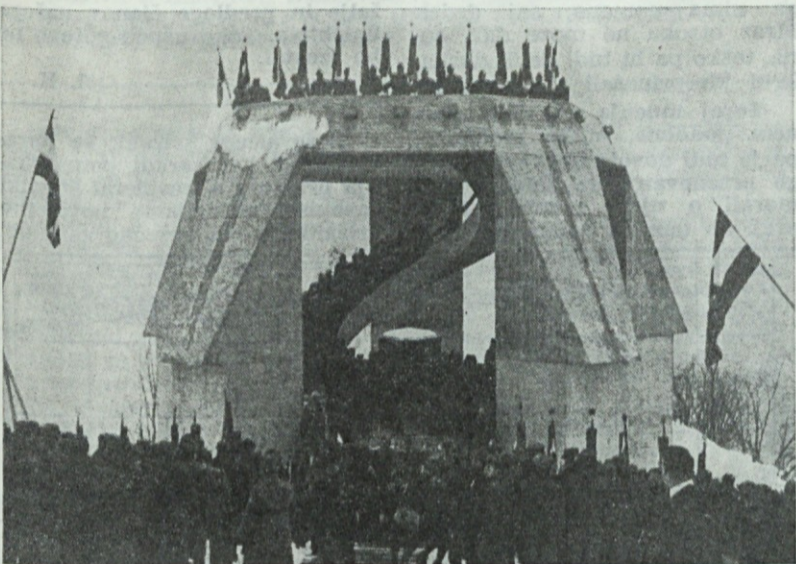
JELOVICA 1977

Letos je poteklo 35 let od znamenite dražgoške bitke, ki predstavlja vrh bojevanja takrat komaj pet mesecev ustanovljenega Cankarjevega bataljona.

Poleg tega praznujemo letos tudi 85-letnico rojstva maršala Tita in 40-letnico, kar je ZKJ prevzela vodstvo v svoje roke. Zato sta tudi ta dva jubileja dala svojstven pečat proslavi v Dražgošah, ki je bila nekakšen uvod v letošnja praznovanja teh jubilejev.

Pokrovitelj letošnjih tekmo- vanj »Po stezah partizanske Je- lovice« je bil sekretar IK pred- sedstva CK ZKJ tovariš Dolanc, ki je imel tudi slavnostni govor.

Neutrudni zimskošportni de- lavci so tekmovalni pohod še posebno skrbno pripravili, mo- rali pa so zaradi velikega števi- la prijav tekmovalnih ekip za-

Naša pot »Po stezah partizanske Jelovice« se je končala ob spome- niku v Dražgošah

četek tekmovanja prestaviti na zgodnejši termin.

Ze tretje leto se tega tekmo- vanja udeležuje tudi skupina li- tostrojskih rezervnih vojaških starešin, ki pa je bila letos ok- repljena še s štirimi mladinci iz našega izobraževalnega centra.

Pod vodstvom neumornega ing. Lesarja se je ekipa kljub novozapadlemu snegu, mrazu in gosti megli junaško spoprijela z napor, ki so jo čakali na zelo slabi poti.

Zelo strma pot od Kroke do vrha Jamnika in naprej do par- tizanskih Dražgoš je marsikomu vzela zadnji atom moči, toda vztrajati je bilo potrebno do konca, ker je le tako lahko ekipa dobila potrebne točke.

Organizatorji niso ravno naj- bolje izbrali mest za streljanje in reševanje taktičnih in topo- grafskih nalog, saj so bila po- stavljena na najbolj strmih pod- ročjih, tako da rezultati zaradi naporov premagovanja poti niso bili najboljši.

Pot je ekipo vodila mimo šte- vilnih spomenikov, ki vse do Dražgoš spominjajo na padle ju- nake, ki so dali svoja življenja med vojno.

Po prihodu na cilj se je utru- jenim in žejnim članom ekip pril- egla skodelica vročega čaja in malica, ki sta le delno nadome- stili prelite kaplje znoja.

Kljub vsem nevšečnostim pa se je ekipa uvrstila nekje v sre- dini med mnogoštevilnimi ekipa- mi bila pa je najboljša med vsemi tekmujočimi z območja občine Ljubljana-Šiška.

Za njen trud, požrtvovalnost in dobro uvrstitev ji čestitamo in želimo, da bo tudi v nasled- njih tekmovanjih tako častno za- stopala našo organizacijo.

ing. Bratkovič

PRIZNANJE ZA SODELOVANJE

Ob dnevu JLA 22. decembru je bila delegacija koordinacijskega sveta ZSMS Litostroja povabljena na proslavo v vojašnici Boris Kidrič. Poleg nas so bile povabljene še delegacije iz Roga-Savlj, Dekorativne, Leka, Slovina in drugih. Toplo in tovariško so nas sprejeli vojaki enote majorja Gajića. Po uradnem delu proslave, kjer so prebrali ukaze o napredovanju in podelitvi odlikovanj, so podelili tudi priznanja za uspešno sodelovanje. Med drugimi smo to priznanje prejeli tudi mi.

S proslave smo poslali pozdravno pismo tovarišu Titu.

ZK KREPI SVOJE VRSTE

Seja osnovne organizacije ZK DS SSP, ki je bila 17. 11. 1976 se je začelo zelo slovesno. Sekretar osnovne organizacije tovariš Vlado Krošelj je skupaj z oddelčnimi sekretarji podelil devetim novim članom članske izkaznice, statut ZKJ in ZKS, spominsko darilo in nagelj. Novi člani osnovne organizacije ZK v delovni skupnosti so: Ivan Cafuta, Marija Kušljevič, Rade Milosavljevič, Zdenka Skubic, Karel Arko, Dušan Vodopivec, Peter Breščanski, Slavko Jovanovič in Tahir Malagič.

Pobude za njihov sprejem v zvezo komunistov so prišle iz sre- din, kjer ti naši delavci delajo. S svojimi pravilnimi stališči, mne- nji in ravnanjem so si pridobili zaupanje komunistov naše osnovne organizacije, kateri so jih že na prejšnji seji soglasno sprejeli v svoje vrste. Sprejetim tovarišicam in tovarišem čestitamo in jim želimo čim več uspehov pri njihovem delu.

Devet novih članov pomeni za osnovno organizacijo ZK v de- lovni skupnosti močno kadrovsko okrepitev, kar se bo nedvomno kazalo v aktivnosti in delu te osnovne organizacije.

M. J.

POZDRAV IZ BOLNIŠNICE

Oglašam se iz bolnišnice v Valdoltri, ki je 120 km od- daljena od Ljubljane.

Sem članica kolektiva od leta 1972 in zaposlena v Kad- rovskem sektorju, v oddelku za delovne odnose.

Čeprav sem že 3 mesece ločena od vsakdanjega dela v tovarni in čakam na operacijo hrbtenice, se v teh težkih trenutkih vsak dan znova spominim na Litostroj in sode- lavce, ki me niso pozabili, ter se trudijo, da me sproti obveščajo o novicah.

Pohvaliti moram njihovo prizadevnost, saj so mi ure- dili vse potrebno, da prejmem tudi naše glasilo, ki ga ze- lo rada berem.

Zahvaljujem se posameznim mladincem, posebno pa še ožjim sodelavcem iz KS, ki mi krajšajo dolge dneve v bolnišnici z obiski, ter vse skupaj lepo pozdravljam.

Marica Hrovat

Otroški dodatek

Predpisi Skupnosti otroškega varstva SR Slovenije določajo, kakšne so pravice zaposlenih delavcev do denarnih dajatev za vzdr- ževanje otrok.

Med denarne dajatve za vzdrževanje otroka spadajo:

- denarna pomoč za opremo novorojenega otroka,
- otroški dodatek,
- posebni dodatek k otroškemu dodatku za težje telesno ali duševno prizadete otroke in
- posebni dodatek k otroškemu dodatku za otroke edinih hranilcev.

V zadnjem času je prišlo do spremembe pri višini otroškega dodatka. Zaradi dviga življenjskih stroškov so prišle v neugod- nen položaj predvsem družine z nizkimi osebnimi dohodki in večjim številom otrok. Da bi ta neugoden položaj ublažili, je skupščina Zveze skupnosti otroškega varstva SR Slovenije spre- jela sklep o povečanju višine otroškega dodatka za 40 din ozi- roma 30 din. Povečani otroški dodatek se že izplačuje od 1. 11. 1976 dalje.

Da bi lahko delavci, ki doslej pravice do otroškega dodatka ni-

Dohodek na družinskega člana, veljaven od 1. 5. 1976

Dohodek na družinskega člana, veljaven od 1. 5. 1976	za prvega otroka	drugi in naslednji otroci
Do 1100 din mesečno	260	360
Od 1100 din do 1300 din mesečno	220	310
Od 1300 din do 1750 din mesečno	170	230
Od 1750 din do 2000 din mesečno	130	180

so imeli ali pa je niso uvelja- vili, to pravico izkoristili, če me- nijo, da so do tega upravičeni, navajamo lestvico dohodkov, od katere je odvisna pravica do otroškega dodatka in višina tega.

Zahtevek za priznanje pravic do otroškega dodatka mora de- lavec napisati na posebnem ob- razcu, ki ga dobi pri Državni za- ložbi Slovenije. Zahtevku mora priložiti ustrezno dokazilo o do- hodku družine v preteklem letu.

Višina otroškega dodatka, (od 1. 11. 1976 dalje)

Višina otroškega dodatka, (od 1. 11. 1976 dalje)	za prvega otroka	drugi in naslednji otroci
Do 1100 din mesečno	260	360
Od 1100 din do 1300 din mesečno	220	310
Od 1300 din do 1750 din mesečno	170	230
Od 1750 din do 2000 din mesečno	130	180

Pravico do otroškega dodatka je možno uveljaviti največ za tri mesece nazaj, pri čemer se ne šteje mesec, v katerem je bil za- htevek vložen.

Za dodatna pojasnila lahko prosite tovarišico Mihelčičevo v računovodstvu, oziroma tovari- šico Kreftovo v kadrovskem sek- torju.

Magda Kreft

Ustanovni zbori ZRVS v Litostroju

Ze dalj časa je bilo predvide- no, da se v večjih delovnih kole- ktivih ustanovijo aktivni Zveze rezervnih vojaških starešin.

Na terenu krajevne organiza- cije ZRVS Litostroj naj bi se taki aktivni ustanovili v delovni organizaciji TZ Litostroj.

Litostroj ima med svojimi de- lavci preko 400 članov ZRVS, ki pa so bili organizirani v svojih krajevnih organizacijah, kjer so tudi imeli strokovni pouk sta- rešin.

Namen ustanovitve novih akti- vov po delovnih organizacijah pa ni bil v tem, da bi se pre- davanja in vaje rezervnih sta- rešin prenesla iz krajevnih orga- nizacij v delovne kolektive, tem- več da se delo in večja poveza- nost med člani ZRVS prenese tudi na njihova delovna mesta.

Organiziranje ustanovnih zbo- rov je prevzela kadrovska ko- misija pri Zvezi komunistov.

Zbori so bili po posameznih toz- dih od 20. do 25. 12. 1976.

Zaradi manjšega števila čla- nov v TOZD SE, LINT in ZSE so se ti priključili aktivom v TOZD IVET.

Na vseh zborih aktivov so se- kretarji ZK pojasnili namen sklicanja zborov in programe dela.

V vsakem aktivu je bil izvo- ljen odbor ZRVS in predsednik. Predsedniki posameznih akti- vov so:

- IRRP: Dušan Zbogor,
- PI, Mihael Žilavec;
- FI, Marjan Trobec;
- IVET, Franc Langerholc;
- DS SSP, Niko Knežević, dipl. ing.

Aktive čaka v prihodnje dosti dela, zato jim želimo pri nji- hovem delovanju veliko uspehov in plodno povezavo s krajevno organizacijo ZRVS.

H. Bratkovič

ČESTITKA

Pred kratkim je praznoval 50. obletnico rojstva tovariš Anton Lovše, eden izmed pio- nirjev livarstva v podjetju. Kot livar je pri nas že od leta 1946.

Delovnemu sodelavcu in prijatelju iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo uspe- hov pri delu in zadovoljstva v družinskem krogu (pod hri- bom).

Sodelavci iz livarne jeklene litine

POŠKODBE V NOVEMBRU ...

TOZD/DS	Število poškodb	Št. izgubljenih delovnih dni
TOZD PI — livarna sive litine	4	70
— livarna jeklo litine	9	192
— pločevinarna	2	22
TOZD FI	18	226
TOZD IVET	3	21
TOZD IRRP	—	2
DS SSP	1	16

Iz podatkov je razvidno, da smo v naši delovni orga- nizaciji v mesecu novembru imeli 37 poškodb, od tega so se 4 pripetile na poti v službo oziroma iz službe.

Zaradi poškodb smo izgubili 549 delovnih dni, ali po- prečno 14,8 dni na eno poškodbo.

V TOZD IRRP v tem mesecu nismo imeli nobene po- škodb, pač pa so zaradi poškodb v prejšnjem mesecu izgubili 2 delovna dneva.

Glavo si je poškodovalo 5 delavcev, oči 5, telo 2, prste rok 8, ostali del roke 6, noge pa si je poškodovalo 11 de- lavcev.

Največ poškodb se je pripetilo v torek (15), nato v četrtek (8), v sredo (6), v petek (4) in v ponedeljek in soboto (2 poškodbi).

V novembru smo imeli 5 poškodb več kot v istem mesecu lani. Lani smo zaradi poškodb izgubili 501 delovni dan, ali poprečno 15,6 delovnih dni na eno poškodbo, kar je nekoliko več kot v letošnjem letu.

... IN V DECEMBRU

TOZD/DS	Število poškodb	Število izgubljenih delovnih dni
TOZD PI — livarna jeklene litine	6	64
— livarna sive litine	4	156
— pločevinarna	9	128
TOZD FI	11	137
TOZD IVET	3	29
TOZD IRRP	2	26
DS SSP	1	3

Iz podatkov je razvidno, da smo imeli v decembru 36 poškodb, od tega se jih je 6 pripetilo na poti v službo oziroma iz službe.

Zaradi poškodb smo izgubili 543 delovnih dni, ali po- prečno 15 delovnih dni na eno poškodbo.

Glavo so si poškodovali 4 delavci, oči 7, prste rok 10, ostali del roke 5, noge pa si je poškodovalo 10 delavcev.

Največ poškodb se je pripetilo v ponedeljek in torek (8), v sredo (6) in v petek (4).

V decembru smo imeli 8 poškodb manj kot v istem me- secu lani. Lani smo zaradi poškodb izgubili 533 delovnih dni ali poprečno 12 delovnih dni na eno poškodbo, kar je nekoliko manj kot v letošnjem letu.

Služba varstva pri delu

DEDEK MRAZ SE NI PELJAL MIMO NAS...

Minilo je že veliko let odkar smo v Litostroju zadnji-krat organizirali otroško novoletno prireditev s prihodom dedka Mraza. V zvezi s tem je bilo veliko, bolj ali manj, upravičenih očitkov, zato je osnovna organizacija sindikata letos sklenila, da bomo organizirali predstavo in obdaritev otrok tudi v Litostroju.

Že pred novim letom smo se spraševali, kako naj organiziramo tako otroško prireditev, ki bi zajela čim več naših otrok. To bi bilo težko izvesti v smislu skupne akcije SZDL v Krajevnih skupnostih, saj živijo otroci naših delavcev širom po Sloveniji in celo po Jugoslaviji. Zato smo se odločili, da se bomo z našim praznovanjem vključili v družbeno akcijo v okviru Krajevne skupnosti Litostroj.

30. decembra je dedek Mraz obiskal naše najmlajše v prostorih restavracije Litostroja. Prišel je s svojim spremstvom, ki je uprizorilo otroško igrico Muca Copatarica, nato pa je obdaril vse prisotne otroke. Predstavo je izvedla mladinska skupina III./f razreda bežigradske gimnazije. Ob koncu predstave je sicer prišlo do neljube gneče ob delitvi darilnih paketov, menim pa, da za to ne gre kriviti le organizatorjev, temveč tudi neučakanost staršev in otrok. Gotovo pa je tudi za nas to ena od izkušenj, ki jo bomo v bodoče upoštevali.

Pri pripravi darilnih paketov nam je pomagala skupina mladincev Izobraževalnega centra Litostroj, za kar ji lahko izrečemo vso pohvalo, prav tako pa tudi skupini, ki je pomagala pri dekoraciji in programu. Vsi ti so v veliki meri pripomogli, da je prireditev kljub težavam in nekaterim pomanjkljivostim uspela. Vendar pa si želimo, da bi v bodoče naleteli na širše sodelovanje vseh tistih, ki so zadolženi za posamezne naloge.

Celoten program praznovanja je bil precej širši. Ob osrednji prireditvi v restavraciji, za katero smo prispevali 2.500 din in razdelili darilne pakete 430 otrokom, je dedek Mraz obiskal in obdaril tudi otroke v VVZ Najdihojca in VVZ Litostroj. Število vseh darilnih paketov se je povzpelo iz predvidenih 600 na 1104, temu pa je predvsem vzrok nepopolna evidenca otrok naših sodelavcev. To je povzročalo tu-

di eno večjih težav koordinacijskemu odboru.

Po sklepu Konference OOS Litostroj, smo obdarili tudi dve osnovni šoli v krajih, kjer živijo naši delavci. Tako smo podarili šoli v Dobrniču radijski sprejemnik z gramofonom in šoli v Szentgotardu iz zagorske občine diaproyektor. Obe darili sta bili nepričakovani, zato smo naleteli na veliko presenečenje in hvaležnost. Ob tem menimo, da bi morali tudi v letošnjem letu izbrati dve šoli in jima na podoben način pomagati, saj so to področja iz katerih lahko tudi v bodoče pričakujemo veliko naših delavcev.

Ob organizaciji letošnje novoletne prireditve smo si spet nabrali nekaj novih izkušenj. Prišlo je seveda tudi do raznih pomanjkljivosti, kar pa je razumljivo, saj je minilo že več let od zadnje tovrstne predstave. Težko je ustreči željam vseh, posebno v tako velikem delovnem kolektivu kot je naš, zato smo veseli vseh dobronamernih kritik in predlogov za izboljšave.

Z namenom, da izvedemo za mnenja in predloge, ki bi nam pomagali prihodnje leto pri organiziranju novoletne predstave, smo izvedli manjšo anketo med udeleženci in organizatorji letošnje prireditve. Kaj torej oni menijo o tem.

MNENJA IN PREDLOGI

Mnenja udeležencev in organizatorjev so si bila enotna v tem, da je bil že skrajni čas, da smo ponovno organizirali praznovanje dedka Mraza in, da moramo s tem tudi v bodoče nadaljevati. Taka oblika prireditve je sicer zadovoljiva, mnenja pa so si različna glede izvedbe. Program bi bilo potrebno razširiti in morda organizirati več predstav, da bi se tako izognili preveliki gneči otrok. Predstave naj bi v bodoče zajele vse otroke, kar pomeni, da tudi otroci vozačev ne bi smeli biti prikrajšani.

Največ pripomb je bilo glede

Zdravo, dedek Mraz, drugo leto pa spet pridi!

daril. Nekateri so predlagali celotno spremembo darilnega paketa, ki naj ne vsebuje sladkarij, nekateri predlagajo le manjšo količino sladkarij in darilo trajne vrednosti, nekateri pa so za darilne bone, za katere bi starši pozneje kupili otroku to kar si želi. Mogoče je tu umestna majhna pripomba, da kaj take-

ga nima pomena, saj dedek Mraz otroku ne more dati bona, težko pa bi tudi delili darila, ki bi jih prinašali starši s seboj.

Torej mnenja so si v glavnem podobna, novih predlogov pa je tudi dovolj. Čeprav je drugo praznovanje še daleč, bomo morali o njem razmišljati že prej, ob tem pa upoštevati tudi

želje in predloge članov našega kolektiva. Tako uspeh gotovo ne bo izostal.

A. K.

Reševalcem križank se opravičujemo, ker zaradi pomanjkanja prostora v novoletni številki časopisa, objavljamo novoletno križanko z enomesečno zamudo.

ZELENKAST PITEK	TEMEN AFRIKSKI LES	ZVEPLO	NEZ-NANKE	GORSKE SKUPINE NA KRETI	MESTO V BOKI KOTORSKI	KARLT	OBDOBJA	BLISČ RAZKOŠJE	NAJMOČNEJŠA BARVA PRI KARTAH
IBIDEM		OKONČINE GOVORNE MOTNJE				DRUŽINA KOŠČIČ SADIJE			
PRAVILNA				ALUMINIJI			RAVČEK TONE SVEČENICA	ZAKON	MESTO NA OTOKU HONSU
ZIV-ZAV				VERA ODEB DALMAT VPRAS.					
NEBESKA ENKA	POLNA LUNA LASASTE NITIŠKOCI				M.IME				
KDOR SKUSA BITI IMENITEN		DEL VIETNAME TRITIT							
PARADNI ČASTNIK			OČE HITRA SMRT						
KRALJEVINA V INDOKINI		12. ČRKA ABECEDE KALIT		OKRAJSAVA ZA ITALJANSKI					
NICLA	PRISTANISCE NAHOTI			OBLIKA OSEBN. ZAIMKA LITER					AVSTRIFA
ŠPANSKO ŽENSKO IME		VISOKE PEČI V ŽELEZ. ZARNAH					AMPER TEKOČA MASČOBA		12. ČRKA ABECEDE PREVRAT
PERJE PRI REPI		ZIVAL IZ RODU KUN			OSJE OROŽJE				RIJEKA RDEČA ILOVICA
ZAČE TEK						MESTO V FRANCO. POKRAJ. VODE			RIMSKI PAPEŽ 1198-1216
SILICIT	ITALIJA ZEMELJ. SMOLA								
STAROEGIPT. BOŽAN.				EL. MAGN. POSPEŠ. ZA RAZB. ATOMSKIH JEDER	PREZA-DOLZEN			UNIVERZITETNO MESTO VANGLIJI	
IZDEDEK PRI VNETHIH								IMPERATOR	GRAFIK JUSTIN SRLOHOTA
SKRIVNO ZNAHENJE				FINSKO JEZERO EINSTEIN ALBERT					
DUŠIK	AMPER. ODEBELTENA KORENINA	PASTE IME GOZDNI POSEK				SEVER		DEL OBRABA ITAL. REKA	
ZRČALO						MESTO V BAEKI IGLAVEC			
NARISALAV E.L.	OP. PEVAK OVDINA. GL. MESTO BAŠKIRSKO			PRITOK DONAVE V ROMUNIJU			ZNAHKA KAMION. IGRALEC ULAGA		JANEZ CELARC DOVRAT. OS. ZAJNER
RAZUM		NEMSKI PREDLOG KONEC CELINE DVVOJINA		VOLNEBO BLAGO ZA PLAŠČE				STARO ŽIDOVSKA KRALJ	TIBETANSKO GOVEDO
HOČNO, GLASNO VGLASBI				DEL KLASA. I. TON C. DURA				CASOVNI PRISLOV. DELAV. SVET	JUG GRŠKA CRKA
ŽENSKI PEYSKI GLAS		TUJE Z. IME SVEDSKA							SONČNI BOG SIČNIK
SESTAVILA ZORZ	POSEKE			NIKOLA TESLA		ZNIŽANA NOTA		BREZALKA PITAČA	

Dedek Mraz in skupina dijakov, ki so uprizorili igrico Muca Copatarica

Velika in nepotrebna gneča je bila ob razdeljevanju paketov. Pravičnost se je razblinila...